

UP2YOUTH insights: Od mediální gramotnosti k odpovědnému občanství

Učební plány

Financováno
Evropskou unií

LEADER:

Fundacja Rozwoju
Demokracji Lokalnej
im. Jerzego Regulskiego

PARTNERS:

EDUcentrum

UP2YOUTH

Autoři, editoři a projektový tým:

Magdalena Szczudło, Emilia Wiśniewska,
Demir Deyanov, Magdalena Hanackova,
Veronika Batelkova, Dr. Rumena Filipova,
Inguna Kucina, Agnese Dāvidsone

Obrázky:

Archiv partnerů projektu

Vydavatel:

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im.
Jerzego Regulskiego
Małopolski Instytut Samorządu
Terytorialnego i Administracji w Krakowie
ul. Floriańska 31
31—019 Kraków
e-mail: mistia@mistia.org.pl

Partneři:

EDUcentrum, z.ú
Fondatsiya za Reforma v Mestnoto Samoupravlenie
Vidzeme Planning Region
Institute for Global Analytics

**Financováno
Evropskou unií**

**Tento projekt je financován z programu
Erasmus+ Evropské unie.**

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodráží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenese odpovědnost.

Erasmus+ KA2 Strategické partnerství

Tato publikace je k dispozici jako otevřený zdroj na základě licence Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

LEADER:

PARTNERS:

OBSAH

Občané v akci: Jak mohu ovlivnit dění ve své obci?	4
Gramotnost v oblasti sociálních médií a ověřování faktů	12
Odpovědná komunikace v online prostředí: Jak čelit trollingu a nenávistným projevům	34
Můj mediální talíř: Interaktivní aktivita zaměřená na každodenní mediální návyky	63

1 Občané v akci: Jak mohu ovlivnit dění ve své obci?

Doporučený učební plán v oblasti občanské výchovy

1. Metadata

Název lekce	Občané v akci: Jak mohu ovlivnit dění ve své obci?
Formát (prezenční / online / hybridní)	Prezenční (lze přizpůsobit hybridní nebo online výuce)
Cílová skupina	Studenti druhého stupně středních škol: věk 15 – 19 let; 15 – 30 účastníků
Lektoři	Učitel/facilitátor, který vede diskusi, monitoruje práci ve skupinách a řídí reflexi
Jazyk	Čeština, angličtina (viz anglická verze)
Místo konání/technika	Místnost s dataprojektorem a prostorem na práci ve skupinách / případně MS Teams nebo Zoom

2. Cíle (výstupy učení)

Kategorie	Cíle
ZNALOSTI	Žáci rozumí základním nástrojům občanské participace v místní samosprávě, včetně petic, místních iniciativ, veřejných konzultací a participativního rozpočtování. Studenti si uvědomují, jak obce přijímají rozhodnutí a jak je mohou občané ovlivnit.
DOVEDNOSTI	Žáci dokážou identifikovat problémy místní komunity, spolupracovat v týmech, navrhnout malý občanský projekt, veřejně prezentovat argumenty a plánovat realistické kroky v oblasti občanské participace.
POSTOJE	Žáci si rozvíjejí smysl pro občanskou participaci, odpovědnost za svou místní komunitu, otevřenost ke spolupráci a přesvědčení, že mladí lidé mohou ovlivňovat demokratické procesy.

3. Metody

Použité metody	Projektové učení, brainstorming, společné řešení problémů, mini debata, simulace, prezentace před spolužáky, reflektivní diskuse, přístup založený na propojení výuky a služby komunitě.
Odůvodnění (proč tyto metody odpovídají cílům)	Tato lekce je navržena tak, aby posílila občanskou angažovanost prostřednictvím praktických zkušeností. Žáci postupně přecházejí od identifikace místních problémů k navrhování realistických občanských iniciativ, čímž si prostřednictvím zážitkového učení osvojují principy demokratické participace. Metody založené na spolupráci posilují komunikaci, empatii a aktivní občanství.
Poznámky k zajištění psychologického bezpečí	Na začátku lekce stanovte pravidla pro diskusi založená na vzájemném respektu. Během brainstormingu vyslechněte všechny nápady bez posměchu. Umožněte alternativní formy účasti (ústní, písemné, vizuální). Vyhybejte se politické polarizaci a zaměřte se na potřeby místní komunity a demokratický dialog.

4. Materiály a příprava

Kategorie	Podrobnosti
Uspořádání místnosti/virtuálního prostředí	Stoly uspořádané pro práci v malých skupinách; prostor na stěně nebo tabuli pro plakáty; online místnosti pro práci ve skupinách v případě vzdáleného přístupu
Vybavení	Projektor, tabule/flipchart, fixy, lepicí poznámkové papírky
Materiály/prezentace	Karty s nástroji občanské participace, pracovní list k občanskému projektu, list pro reflexi, prezentace
Digitální nástroje	Padlet, Canva, Google Forms
Obsahové materiály	Krátké vzdělávací video o participativním rozpočtování nebo občanské angažovanosti mládeže; příklady místních občanských iniciativ; vzor petice nebo projektu participativního rozpočtování

5. Postup krok za krokem

2 x 45 minut

Čas

0–5

Zahřívací aktivita

Účel/pokyny: Učitel se zeptá žáků: „Co byste ve vaší obci změnili, kdybyste mohli?“ a „Jaký místní problém vás nejvíce trápí?“ Žáci spontánně sdílejí své nápady.

Materiály: Tabule, lepicí papírky

Výstup/Ukazatel naplnění cíle: Úvodní zapojení žáků a seznam místních problémů

5–12

Krátká prezentace

Účel/pokyny: Učitel promítne krátké video o participativním rozpočtování nebo občanských iniciativách mládeže. Následná diskuse se zaměřuje na to, jak mohou běžní občané ovlivňovat místní rozhodování.

Materiály: Videoklip, projektor

Výstup/Ukazatel naplnění cíle: Žáci uvádějí příklady občanské participace

12–30

Hlavní úkol

Purpose/Instructions: Žáci pracují ve skupinách po 3–5. Určí jeden místní problém, vysvětlí, proč je důležitý, a diskutují o tom, koho se týká. Skupiny brainstormují možné způsoby řešení.

Materiály: Pracovní listy, fixy, papír formátu A3

Výstup/Ukazatel naplnění cíle: Návrh řešení problému

30–40

Prezentace

Účel/pokyny: Každá skupina stručně představí vybraný místní problém a nápad na změnu. Učitel klade naváděcí otázky týkající se zainteresovaných stran a proveditelnosti.

Materiály: Plakáty/poznámky

Výstup/Ukazatel naplnění cíle: Společné pochopení potřeb komunity

40–45

Závěrečná diskuze

Účel/pokyny: Učitel shrne klíčové body: demokracie znamená účast na řešení místních záležitostí, mladí lidé mohou ovlivňovat své komunity.

Materiály: Tabule

Výstup/Ukazatel naplnění cíle: Reflexe občanské participace

Přestávka

0–5

Stručné shrnutí

Účel/pokyny: Stručné shrnutí dříve identifikovaných místních problémů a představení čtyř nástrojů občanské participace.

Materiály: Karty s nástroji občanské participace

Výstup/Ukazatel naplnění cíle: Žáci si zopakují dříve probranou látku

- 5–30 **Praktické cvičení / Simulace**
Účel/pokyny: Skupiny navrhují mini občanský projekt s využitím jednoho vybraného nástroje občanské participace (petice, konzultace, místní iniciativa, participativní rozpočet). Žáci připraví krátkou prezentaci nebo plakát obsahující problém, řešení, partnery a akční plán.
Materiály: Karty nástrojů občanské participace, pracovní listy, fixy, Canva/prezentace
Výstup/Ukazatel naplnění cíle: Prototyp mini občanského projektu
- 30–40 **Reflexe a zpětná vazba**
Účel/pokyny: Týmy představí své projekty. Spolužáci hlasují nebo poskytují zpětnou vazbu na základě realističnosti, užitečnosti a kreativity. Učitel moderuje konstruktivní diskusi.
Materiály: Hlasovací kartičky nebo digitální anketa
Výstup/Ukazatel naplnění cíle: Zpětná vazba od spolužáků a nácvik prezentace
- 40–45 **Závazek k akci**
Účel/pokyny: Žáci doplní větu: „Jeden krok, který mohu podniknout ve své obci, je...“ Učitel zakončí lekci motivujícím poselstvím o občanské participaci.
Materiály: Reflektivní kartičky nebo Padlet
Výstup/Ukazatel naplnění cíle: Osobní závazek občanské participace

6. Hodnocení a ukazatele

Cíl	Ukazatel dosažení cíle	Shromážděné podklady
Cíl 1: Porozumět nástrojům občanské participace.	Žák správně identifikuje a vysvětlí alespoň jeden mechanismus občanské participace	Skupinové pracovní listy, ústní odpovědi
Cíl 2: Vypracovat plán společné občanské akce.	Žák přispěje k realistickému mini občanskému projektu	Plakáty, prezentace, akční plány
Cíl 3: Posílit postoje k občanské participaci.	Žák věří, že se může zapojit do dění ve svém okolí.	Reflektivní kartičky, diskuse

Hodnoticí tabulka pro vzájemnou zpětnou vazbu (1–3 body):

Kritérium	1 – Je třeba zlepšit	2 - Uspokojivé	3 - Vynikající
Srozumitelnost	Prezentace nejasná	Většinou srozumitelná	Jasná a dobře strukturovaná
Relevance	Slabá souvislost s místní problematikou	Určitá relevance	Silná souvislost s potřebami komunity
Ověřování důkazů/faktů	Jen málo příkladů nebo argumentů	Několik podpůrných argumentů	Dobře podložený a realistický návrh
Respektující komunikace	Omezená spolupráce/respekt	Většinou respektující	Vynikající týmová práce a respektující komunikace
CELKEM			

7. Inkluze

Prvek	Poznámky
Zjednodušení jazyka/vizuální pomůcky	V případě potřeby používejte jasné pokyny, ikony, vizuální příklady a zjednodušenou slovní zásobu. Ve vhodných případech uveďte klíčová slova ve dvou jazycích.
Alternativy pro omezené internetové připojení	Tisknutelné pracovní listy a aktivity s plakáty, které lze provádět offline, mohou nahradit digitální nástroje.
Bezbariérový přístup	Zajistěte bezbariérové uspořádání židlí a dostatek prostoru pro pohyb všech účastníků.
Ostatní	Umožněte flexibilní rozdělení rolí (řečník, zapisovatel, prezentující). Nabídněte ústní nebo vizuální alternativy k písemným úkolům. Pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami využívejte velké fonty a materiály s vysokým kontrastem.

8. Následné aktivity a aplikace v praxi

Typ aktivity	Podrobnosti
Mikroaktivita (do 7–14 dnů)	Žáci identifikují jeden reálný místní problém a připraví návrh petice, příspěvek na sociálních sítích za účelem zvýšení povědomí nebo návrh k projednání v žákovské radě.
Doporučené další kroky	Uspořádejte setkání se zástupcem místní samosprávy, členem mládežnické rady nebo aktivistou z nevládní organizace. Povzbudte žáky, aby se zúčastnili skutečné konzultace nebo procesu participativního rozpočtování.
Souvislost s výstupy projektu UP2YOUTH	Podporuje zapojení mládeže, demokratickou angažovanost, sociální začlenění a kompetence aktivního občanství prosazované v rámci iniciativ zaměřených na posílení postavení mládeže.

9. Tipy a přílohy

Tipy pro facilitátory

- Podporujte realistické, ale ambiciózní nápady.
- Zaměřte se spíše na posílení postavení mládeže než na formální právní detaily.
- Během brainstormingu oceňujte všechny příspěvky.
- Kdykoli je to možné, používejte příklady z místní samosprávy.
- Vytvořte podpůrnou atmosféru, kde je důležitější spolupráce než soutěž.

Přílohy/odkazy

- Pracovní list k občanskému projektu
- Reflektivní list pro žáky: „Občan v akci – shrnutí“

Pracovní list k občanskému projektu

Název projektu/iniciativy:

Problém, který chceme vyřešit:

Proč je to důležité pro obyvatele?

Naše řešení / náš nápad:

Jaké občanské nástroje můžeme použít?

☐ Petice

☐ Místní iniciativa

☐ Veřejná konzultace

☐ Participativní rozpočet

S kým bychom měli zvážit spolupráci?

První kroky, které podnikneme:

1.

2.

3.

Formát prezentace projektu:

☐ Prezentace

☐ Plakát

☐ Projev

☐ Jiné:

Reflektivní list pro žáky: „Občan v akci – shrnutí“

Moje postřehy po lekci

1. Co jsem se dnes naučil/a?

---

2. Který nástroj občanské participace považuji za nejúčinnější? Proč?

---

3. Co mohu udělat, abych ovlivnil dění v mé komunitě?

---

4. Jak jsem se cítil/a, když jsem plánoval/a iniciativu pro svou komunitu?

☐ Motivovaný/á

☐ Nejistý/á

☐ Hrdý/á

☐ Zvědavý/á

☐ Překvapený/á

☐ Jinak:

5. Jedna věta, která shrnuje mou lekci:

„Jako občan mohu...“

---

2 Gramotnost v oblasti sociálních médií a ověřování faktů

Doporučený učební plán v oblasti občanské výchovy

1. Metadata

Název lekce	Gramotnost v oblasti sociálních médií a ověřování faktů
Formát (prezenční / online / hybridní)	Prezenční
Cílová skupina	Mladí lidé ve věku 18–26 let, 10–20 účastníků (lze přizpůsobit)
Lektoři	Hlavní lektor/facilitátor (školitel mediální gramotnosti) + případně asistent pro skupinové aktivity, technická podpora
Jazyk	Čeština, angličtina (viz anglická verze)
Místo konání/technika	Prostor s přístupem k internetu a projektořem

2. Cíle (výstupy učení)

Kategorie	Cíle
ZNALOSTI	Účastníci pochopí... • definice a rozdíly mezi mylnými informacemi (misinformacemi), dezinformacemi a malinformacemi a jejich příklady v kontextu sociálních médií. • běžné manipulativní techniky používané online (např. emotivní jazyk, selektivní výběr faktů, falešná dichotomie) a kritéria pro hodnocení důvěryhodnosti zdrojů (jako je transparentnost vlastnictví, faktická přesnost, jasné rozlišení mezi zprávami a názory) • základní postup ověřování informací (identifikace tvrzení, ověřování pomocí více spolehlivých zdrojů, využívání nástrojů pro ověřování faktů, zohlednění kontextu a zkreslení)

DOVEDNOSTI	Účastníci budou schopni... • kriticky analyzovat obsah sociálních médií s cílem identifikovat potenciální dezinformace nebo manipulaci (např. rozpoznat náznaky senzace nebo zkreslení). • aplikovat techniky ověřování faktů: např. provádět laterální čtení, využívat webové stránky a nástroje pro ověřování faktů (jako jsou Snopes nebo FactCheck.org) a ověřovat důvěryhodnost zdrojů před přijetím nebo sdílením informací. • procvičovat dovednosti „prebunkingu“ tím, že budou předvídat a preventivně vyvracet nepravdivá tvrzení – budovat odolnost tím, že odhalí manipulativní taktiky dříve, než se uchytí.
POSTOJE	Účastníci si osvojí... • reflektivní a skeptický přístup k informacím na sociálních sítích – budou otevření různým názorům, ale nebudou přijímat tvrzení bez ověření. • vědomí důležitosti přesnosti a pravdivosti při sdílení informací a smysl pro odpovědnost za zastavení šíření nepravdivých informací (např. vnímání ověřování faktů jako občanské povinnosti). • sebevědomí a proaktivitu při práci s obsahem: pocit, že jsou schopni zpochybňovat podezřelé informace, hledat důkazy a slušně a s respektem opravovat mylné informace (namísto pocitu apatie nebo bezmoci vůči dezinformacím).

3. Metody

Použité metody	Interaktivní miniprezentace (týkající se klíčových pojmů), skupinová diskuse, analýza příkladů z reálného světa (např. posuzování důvěryhodnosti příspěvku na sociálních sítích nebo novinového titulku), společné cvičení ověřování faktů a herní simulace (hra o dezinformacích „Harmony Square“) založená na zážitkovém učení. K upevnění probrané látky je začleněna reflexe a vzájemná zpětná vazba.

Odůvodnění (proč tyto metody odpovídají cílům)	Kombinace metod zohledňuje různé styly učení a udržuje účastníky aktivní. Stručný úvod poskytuje základní znalosti (definice mis/mal/dezinformací a manipulativních taktik) potřebné pro informovanou diskusi. Zážitek učení prostřednictvím hry „Harmony Square“ vychází z teorie inokulace – vystavuje účastníky malým dávkám technik šíření dezinformací zábavnou formou a bez velkého rizika, aby si vybudovali „kognitivní imunitu“. Úkoly a diskuse v malých skupinách posilují vzájemné učení a kritické myšlení, což umožňuje mladým lidem aplikovat pojmy (jako je hodnocení zdroje nebo ověřování tvrzení) v rámci spolupráce. Tento přístup je v souladu s doporučeními z příručky „Debunking Handbook 2020“, která klade důraz na aktivní zapojení a včasnou imunizaci. Koncepce lekce rovněž využívá příklady z reálného života a nástroje pro ověřování faktů, aby byly získané dovednosti praktické a aplikovatelné i mimo učebnu.
Poznámky k zajištění psychologického bezpečí	Lektor hned na začátku vytvoří atmosféru založenou na vzájemném respektu a podpoře. Účastníci budou předem upozorněni, že některé příklady dezinformací mohou být citlivé (např. fake news týkající se politických nebo zdravotních témat). Účastníkům bude připomenuto, že nikdo nebude souzen za to, že v minulosti uvěřil nebo sdílel nepravdivé informace. Důraz je kladen na společné učení, nesmí dojít k ponižování. Během aktivit budou lektori obcházet skupinu, aby zajistili, že dynamika skupiny je pozitivní a že se žádný účastník nebude cítit zesměšňován kvůli svým názorům nebo dotazům. Jakékoli potenciálně znepokojující příklady dezinformací budou předem prověřeny, aby se zabránilo extrémnímu nebo drastickému obsahu. Budou stanovena základní pravidla (například „kritizujte myšlenku, ne osobu“ a zachování důvěrnosti osobních příběhů) s cílem zachovat stav psychologického bezpečí.

4. Materiály a příprava

Kategorie	Podrobnosti
Uspořádání místnosti/virtuálního prostředí	Uspořádejte sezení do půlkruhu nebo do skupin u stolů, aby byl umožněn oční kontakt a diskuse. Pro skupinové úkoly se účastníci mohou rozdělit do menších skupin kolem stolů nebo do rohů místnosti. Zajistěte dostatek prostoru pro pohyb během interaktivní herní části. Lektor by měl mít připravenou tabuli nebo flipchart, aby si mohl zaznamenávat klíčové body.
Vybavení	Projektor a notebook (pro promítání krátké prezentace a případně ukázky hry Harmony Square nebo jiných médií). Wi-Fi nebo připojení k internetu pro přístup k online hře a webovým

	stránkám pro ověřování faktů. Alespoň jedno zařízení (smartphone nebo notebook) na každou malou skupinu pro cvičení ověřování faktů (účastníci mohou použít své vlastní telefony, pokud je mají k dispozici).
Materiály/prezentace	Vytištěné materiály z příručky UP2YOUTH Informační chaos (definice dezinformací atd.), Manipulativní techniky a Základy ověřování faktů pro použití během aktivit. Prezentace nebo plakát s přehledem kroků pro ověřování faktů (identifikace tvrzení, kontrola zdroje, křížová kontrola atd.) a kritérií pro důvěryhodné zdroje (transparentnost, faktická správnost atd.). Pokud je to možné, poskytněte také jednostránkový kontrolní seznam (např. metoda SIFT) pro hodnocení online obsahu.
Digitální nástroje	Hra „Harmony Square“ (přístupná přes webový prohlížeč; ujistěte se, že odkaz je otestován). Volitelně: nástroj pro ověřování faktů nebo webová stránka uložená v záložkách (např. předvedte použití Snopes, FactCheck.org nebo nástroje Fact Check Explorer od Googlu). Pokud je přístup k internetu omezený, připravte pro hru offline alternativu (např. snímky obrazovky nebo analogovou simulaci, při které účastníci kreslí „falešné příspěvky“ na papír).
Obsahové materiály	Předem vybrané příklady obsahu ze sociálních médií k analýze – například snímky obrazovky virálního příspěvku, který se ukázal jako nepravdivý, nebo titulky ilustrující clickbait či emotivní jazyk. Zajistěte, aby tyto příklady byly aktuální a relevantní (případně čerpejte z nedávných událostí nebo běžných témat dezinformací, s nimiž se mládež mohla setkat). Zahrňte také příklad článku o ověřování faktů od renomované organizace zabývající se ověřováním faktů, abyste ilustrovali, jak se prezentuje vyvracení dezinformací. Tyto materiály budou použity při skupinových cvičeních a diskusích.

5. Postup krok za krokem

2 x 45 minut

Čas

0–5

Zahřívací aktivita

Účel/pokyny: Začněte interaktivním cvičením, které téma uvede. Zahrajte si například hru „Dvě pravdy a jedna lež: Zpravodajská edice“ – lektor představí tři nedávné titulky ze sociálních médií (dva pravdivé, jeden nepravdivý) a požádá účastníky, aby uhádli, který z nich je nepravdivý. Účastníci mohou odpovídat nahlas nebo hlasovat zvednutím ruky. To skupinu aktivizuje a zavede pozornost k důvěryhodnosti. Použijte titulky, které ukazují možné příklady misinformací (nepravdivé informace sdílené nevědomky), dezinformací (nepravdivé informace sdílené záměrně za účelem oklamání) a malinformací (pravda použitá k ublížení), a ověřte, zda účastníci mezi nimi

chápu rozdíl. Pro každý typ použijte jednoduché příklady (např. neúmyslně šířená fáma vs. vymyšlený příběh za účelem zisku vs. uniklý skutečný příběh s cílem někoho očernit).

Materiály: 3 připravené titulky na projektoru nebo flipchartu. (Ujistěte se, že ten nepravdivý je příkladem dezinformace relevantní pro zájmy skupiny.)

V případě potřeby – pojmy ze slovníčku pojmů týkajících se informačního chaosu.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Tipování ve skupině a krátká diskuse. Tím se připraví půda pro téma tak, že se ukáže, jak obtížné může být odhalit dezinformaci. Zároveň to prolomí ledy a podnítlí účastníky k diskusi.

5–12

Krátká prezentace

Účel/pokyny: Představte běžné manipulativní techniky: emotivní jazyk, falešná autorita, selektivní výběr informací, konspirační teorie atd., a to s názornými příklady (např. provokativní mem nebo selektivně vybraná statistika). Zdůrazněte, jak tyto taktiky směřují k oklamání emocí nebo zkreslení vnímání. Udržujte tuto část interaktivní kladením rychlých otázek (např. „Viděli jste v poslední době nějaký příklad clickbaitu?“) a vybízejte účastníky ke spontánním odpovědím.

Materiály: Pracovní list „Techniky manipulace“, krátký videoklip nebo obrázek ilustrující manipulativní techniky, tabule pro zapisování příkladů

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Přestože jde teprve o úvodní fázi sběru podnětů, zapojení účastníků se již projevuje v jejich reakcích a odpovědích. Očekáváme konkrétní příklady či osobní zkušenosti („Ano, ten falešný citát jsem minulý týden viděl...“). Lektor zaznamená 2–3 příklady, které ukazují počáteční porozumění a osobní vztah účastníků k tématu.

12–30

Hlavní úkol

Účel/pokyny: Interaktivní aktivita. Účastníci se rozdělí do malých skupin po 4–5. Každá skupina obdrží připravenou případovou studii: snímek obrazovky s příspěvkem na sociálních sítích nebo úryvek ze zpráv, který může obsahovat dezinformace nebo zkreslené podání. Jejich úkol: posoudit jej z hlediska ověřování faktů. Konkrétně skupiny: (1) identifikují jakákoli tvrzení nebo fakta, která by měla být ověřena; (2) posoudí zdroj (jedná se o známé médium? Jaká je URL adresa nebo profil? Jsou zde nějaké známky zaujatosti?); (3) diskutují, do které kategorie by daný obsah mohl spadat (misinfo, disinfo, malinfo, nebo možná jen názor); (4) určí, zda obsah využívá nějaké manipulativní techniky (je jazyk emotivní? jsou tam nějaká vybraná data? atd.); a (5) nastíní, jak by ověřili tvrzení (např. co by hledali, které weby pro ověřování faktů nebo jiné zdroje by konzultovali). Lektor obchází jednotlivé skupiny a podněcuje je k hlubšímu přemýšlení pomocí otázek („Jaké emoce ten titulek vyvolává? Proč by někdo mohl vytvořit tento příspěvek?“). Zdůrazněte využití nástrojů pro ověřování faktů: skupiny jsou nabádány, aby pomocí svých telefonů rychle vyhledaly dané tvrzení nebo navštívily weby zaměřené na ověřování faktů – v praxi je tak seznámíte s nástroji jako Snopes, Google Fact Check Explorer nebo FactCheck.org.

Materiály: Tištěné nebo digitální podklady s případovými studiemi (každá skupina dostane jiný příklad, ideálně jeden skutečný nepravdivý příběh, který byl vyvrácen). UP2YOUTH pracovní list s manipulativními technikami a kritérii kvality. Kontrolní seznam pro ověřování faktů, který účastníkům připomene jednotlivé kroky. Zařízení s připojením k internetu pro ověřování faktů (pokud technologie selže, lektor poskytne nápovědu nebo „předem připravený výsledek z Googlu“).

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Skupiny budou psát krátké poznámky k své analýze na flipchart nebo do pracovního listu: např. „Příspěvek tvrdí X. Zdrojem je neznámý blog – podezřelý. Jazyk je velmi emotivní („šokující odhalení“ atd.) – pravděpodobně clickbait. K ověření bychom zkontrolovali oficiální statistiky nebo Snopes. Zdá se, že jde o dezinformaci, protože byla pravděpodobně sdílena bez ověření.“ Tyto poznámky nebo pracovní listy slouží jako ukazatel analytického procesu účastníků. Lektor je může po skončení aktivity vybrat. Hloubka a přesnost těchto analýz ukáží, jak dobře účastníci chápou pojmy (např. správné odhalení manipulace nebo určení toho, co je třeba ověřit).

30–40

Prezentace

Účel/pokyny: Skupiny se střídají v krátkém shrnutí své případové studie a analýzy před celou třídou. Každá skupina má 2 minuty na odpověď: O čem byl obsah? Co předpokládali a co zjistili? Jak rozhodli, zda je obsah důvěryhodný, či nikoli? Po každém sdílení dejte ostatním 1 minutu na kladení otázek nebo další postřehy („Takové zkreslení jsme viděli i v jiném příspěvku...“). Lektor podle potřeby opravuje a podtrhuje klíčové body: pokud například skupina správně identifikovala zaujatý zdroj nebo obrázek upravený v programu Photoshop, pochvalte ji za to. Pokud skupina opomněla zkontrolovat něco důležitého, jemně na to upozorněte („Skupina 2 se soustředila na text – a co ten použitý obrázek? Nemohl by být z jiného zdroje?“). Toto vzájemné učení zajišťuje, že všichni účastníci mají možnost slyšet více příkladů, nejen ty své.

Materiály: Listy flipchartu nebo prezentace vytvořená skupinou během úkolu. Lektor může mít připravený slide s „odpovědí“ ke každému příkladu (jakékoli známé ověření faktů nebo verdikt), který zobrazí po prezentaci skupiny, čímž potvrdí správnost její práce nebo doplní chybějící informace.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Obsah prezentace každé skupiny je ukazatelem osvojených znalostí. Očekáváme, že účastníci budou při prezentaci používat novou slovní zásobu (např. „Myslíme si, že šlo o dezinformaci, protože...“ nebo „Ověřili jsme více zdrojů...“). Následné otázky a odpovědi ukazují zapojení publika – kolegové mohou poukázat na další podrobnosti, což svědčí o aktivním naslouchání a kritickém myšlení. Lektor si může poznamenat, které pojmy byly zmíněny bez podnětu (například pokud skupina sama poukázala na konfirmační zkreslení), což je další známka porozumění.

40–45

Závěrečná reflexe

Účel/pokyny: Zakončete 1. část lekce reflektivním shrnutím. Prodiskutujte kritéria důvěryhodného zdroje – transparentnost (vědět, kdo za informacemi

stojí), zpravodajství založené na důkazech, rozlišování faktů od názorů a redakční standardy. Shrňte klíčové poznatky lekce: „Nyní tedy známe rozdíl mezi dezinformacemi, misinformacemi a malinformacemi, viděli jsme příklady toho, jak nás manipulace klame, a sami jsme si vyzkoušeli některé kroky ověřování faktů.“ Propojte to s reálným životem: zdůrazněte, že ověřování faktů je zvyk, který je třeba si vypěstovat. Zmiňte pojem „prebunking“: tím, že se tyto taktiky naučíte už teď, „očkujete“ svou mysl – až se příště objeví klamavý příspěvek, tyto taktiky rozpoznáte. Stručně naznačte, o čem bude 2. lekce: „Po přestávce si tyto dovednosti vyzkoušíme v praxi pomocí simulace a uvidíme, jak můžeme proaktivně čelit dezinformacím.“

Materiály: Flipchart nebo slide, na kterém si lektor poznamená hlavní body, nebo krátké shrnutí.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Komentáře účastníků během závěrečné diskuze jsou ukazatelem toho, co u nich rezonovalo. Lektor si může poznamenat, zda účastník zmíní nějaký pojem (např. „Tu metodu laterálního čtení teď určitě vyzkouším“ – což ukazuje osvojení dovednosti). Tato reflexe, i když je neformální, dokládá osvojení obsahu. 1. část by měla končit tím, že se skupina cítí informovanější a lépe připravená.

Přestávka

0–5

Stručné shrnutí

Účel/pokyny: Začněte krátkým, zábavným kvízem na osvěžení paměti po přestávce. Například: několik rychlých otázek „Definujte misinformaci jednou větou“ „Definujte dezinformaci“ „Uvedte jeden web pro ověřování faktů“ „Uvedte jeden znak důvěryhodného zdroje“ atd. Udržujte atmosféru uvolněnou a povzbudivou, aby se zapojilo více účastníků. Můžete si také zahrát hru „řetěz paměti“: první účastník řekne jednu věc, kterou se naučil (např. „Ověřujte více zdrojů“), další účastník přidá další („Rozlišujte fakta od názorů“) a tak dále.

Materiály: Nejsou potřeba žádné materiály, stačí buď slide s otázkami nebo jen ústní pokyny. Za účast lze rozdávat malé odměny (např. samolepky), aby byla aktivita zábavnější.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Správnost a jistota, s jakou účastníci odpovídají, naznačují, do jaké míry si informace zapamatovali. Pokud si dokážou snadno vybavit definice a techniky z 1. části lekce, je to ukazatel osvojení látky. Jakékoli pojmy, které se zdají nejasné, může lektor krátce zopakovat, než se posune dál.

5–30

Praktické cvičení/Simulace

Účel/pokyny: Jedná se o praktickou, zážitkovou aktivitu zaměřenou na uplatnění znalostí a dovedností v kontrolovaném prostředí. **Krok 1:** Zahrajte si hru „Harmony Square“ – Každý účastník používá jedno zařízení (nebo se o něj dělí ve dvojicích) a hraje 10minutovou online hru Harmony Square, ve které se vžije do role ředitele pro dezinformace, který se snaží šířit klamavé informace. Lektor představí hru: jedná se o simulaci, ve které se účastníci stanou „zlými aktéry“, aby se naučili, jak taktiky šíření dezinformací fungují zevnitř. Zdůrazněte, že jde o rozpoznávání technik, jako je trolling, emotivní jazyk,

polarizace, konspirační teorie, zesilování dosahu (boti/lajky) – které si hráči osvojí v průběhu jednotlivých úrovní hry. Nechte je hrát individuálně nebo ve dvojicích po dobu 10 minut. Obcházejte skupinu, abyste pomohli každému, kdo má potíže, a pozorujte reakce (můžete zaslechnout smích nebo výkřiky, když účastníci rozpoznají použité taktiky). **Krok 2:** Simulační hraní rolí – Pro obohacení aktivity zařadte interaktivní hraní rolí. Rozdělte třídu do tří (nebo více) menších skupin. Každému týmu přiďte jednu manipulační techniku z 1. lekce, kterou bude tajně používat (např. tým 1: emotivní jazyk; tým 2: výběr pouze určitých faktů; tým 3: vytvoření fiktivní autoritativní postavy). Poté týmům zadejte neutrální téma nebo fiktivní scénář (např. místní událost či školní pravidla) a nechte je během 5–7 minut vytvořit krátký fiktivní příspěvek na sociální síti nebo oznámení, které danou manipulativní techniku využívá k ovlivnění ostatních. Účastníci si tak v bezpečném a hravém prostředí vyzkoušejí, jak může vznikat dezinformační obsah a manipulativní sdělení (podobně jako ve hře Harmony Square). Po přípravě každý tým svůj fiktivní příspěvek představí celé třídě. Ostatní účastníci následně identifikují použitou manipulativní techniku a diskutují o tom, co ovlivňuje důvěryhodnost daného sdělení.

Materiály: Krok 1: Odkaz na hru Harmony Square a případně sluchátka, pokud se jedná o sdílený prostor (nebo nechte účastníky nastavit nízkou hlasitost či vypnout zvuk a spoléhat se na titulky). Krok 2: Papír a fixy nebo digitální dokument, do kterého týmy napíší své příspěvky; pro každý tým karta s pokyny popisující jejich tajnou techniku. Dále lektor může mít připravené příklady, které podnítí kreativitu (například přehnaně emotivní titulek).

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Pro krok 1 jsou ukazatelem získané zkušenosti a poznatky sdílené během závěrečné reflexe (následující krok), kdy účastníci popisují, co ve hře zažili. Například: „Zkoušel jsem obyvatele Harmony Square zmanipulovat pomocí pobuřujících komentářů – bylo až znepokojivě snadné to udělat.“ Facilitátor může také ověřit porozumění otázkou: „S jakými pěti manipulativními technikami jste se ve hře setkali?“ Očekávané odpovědi – například trolling, práce s emocemi, polarizace, konspirační narativy a umělé zesilování dosahu – ukazují, že si účastníci tyto principy během hry osvojili. Pro krok 2 představují konkrétní výstupy vytvořené fiktivní příspěvky jednotlivých týmů (v tištěné podobě nebo jako snímky obrazovky). Porozumění se projevuje také v následné diskusi při rozpoznávání použitých technik, například: „Příspěvek týmu 2 silně pracoval s emocemi – používal velká písmena a děsivě znějící výrazy, což je typická manipulativní technika založená na emotivním jazyce.“ Úspěch aktivity lze hodnotit podle toho, zda účastníci dokážou správně identifikovat použité techniky a kriticky analyzovat vytvořený obsah s využitím pojmů z lekce.

30–40 **Reflexe/vzájemné zpětná vazba**

Účel/pokyny: Vedte reflexi simulace a umožněte účastníkům poskytnout si vzájemnou strukturovanou zpětnou vazbu. Začněte otevřenou reflexí otázkami: „Jaké to bylo ocitnout se na straně tvůrců dezinformací? Co jste si během aktivity uvědomili?“ Účastníci mohou sdílet, že aktivita byla zábavná, ale zároveň překvapivá nebo nepříjemná, protože záměrně vytvářeli zavádějící

obsah. Následně přejděte ke vzájemnému hodnocení vytvořených příspěvků. Každý tým obdrží zpětnou vazbu od ostatních skupin: účastníci hodnotí například to, jak přesvědčivý příspěvek působil a jaké prvky odhalily jeho manipulativní charakter. Využijte jednoduchý hodnoticí rámec pro vzájemnou zpětnou vazbu (1–3 body) zaměřený na kritéria, kterými jsou srozumitelnost, relevance, práce s důkazy a respektující tón komunikace. Vysvětlete, že tato kritéria se běžně používají k hodnocení kvalitní komunikace, ale lze je využít i k analýze dezinformačního obsahu. Například fiktivní příspěvek může získat nízké hodnocení za práci s důkazy (což je u záměrně nepravdivého obsahu očekávatelný varovný signál), ale vysoké hodnocení za srozumitelnost – jednoduchá a emotivní sdělení se totiž často šíří snadněji. Účastníci se tak učí systematicky hodnotit kvalitu obsahu a rozpoznávat varovné signály manipulace. Zpětná vazba může například znít: „Příspěvek A byl velmi srozumitelný a silně pracoval s emocemi (srozumitelnost = 3), ale právě tato jednoduchost a emotivnost mohla být podezřelá. Navíc neobsahoval žádné ověřitelné důkazy (důkazy = 1), což pomohlo odhalit manipulaci.“ Lektor dbá na to, aby zpětná vazba zůstala konstruktivní, věcná a zaměřená na stanovená kritéria a aby se nikdo necítil osobně kritizován (nezapomeňte, že vytvořit zavádějící příspěvek bylo jejich úkolem!).

Materiály: Použijte hodnoticí tabulku pro vzájemnou zpětnou vazbu (na slidu nebo tištěnou) s definicemi kritérií. Například: Srozumitelnost (Byla zpráva snadno srozumitelná?), Relevance (Držela se tématu?), Důkazy (Byla tvrzení podložena fakty? Zjevně ne, pokud jde o dezinformaci), Respektující komunikace (Jaký byl tón?). Tato hodnoticí tabulka je také připomínkou toho, co by pravdivé příspěvky měly obsahovat a na co si dát pozor u klamavých.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Komentáře k reflexi odhalují získané poznatky (např. „Uvědomil jsem si, jak díky klamavé statistice můj příspěvek na první pohled vypadal důvěryhodně“). Výsledkem je bodově ohodnocená tabulka nebo alespoň kvalitativní zpětná vazba k výstupu každého týmu, což je důkazem schopnosti účastníků kriticky hodnotit obsah. Skóre je zde méně důležité než diskuse, kterou vyvolává. Hlavním ukazatelem dosažení cíle je schopnost účastníků vysvětlit, proč něco bylo nebo nebylo důvěryhodné, s využitím poskytnutého rámce. To ukazuje, že dokážou aplikovat hodnoticí kritéria na obsah sociálních médií, což je klíčová dovednost.

40–45 **Závazek k akci**

Účel/pokyny: Na závěr lekce vyzvěte účastníky, aby si stanovili konkrétní kroky, jak využijí získané znalosti v každodenním životě. Požádejte každého účastníka, aby si promyslel jeden konkrétní krok, který v příštích 1–2 týdnech podnikne, aby získané poznatky uplatnil v praxi. Tyto kroky by měly být realistické a konkrétní. Uveďte příklady pro inspiraci: „Nainstaluji si do prohlížeče rozšíření pro ověřování faktů.“ „Věnuji 2 minuty ověření každé šokující zprávy, než ji nasdílím.“ „Naučím kamaráda nebo sourozence jeden z triků na ověřování faktů.“ nebo „Budu hrát Harmony Square s rodinou.“ Připravte samolepicí lístky nebo tabuli, kam si mohou svůj závazek zapsat. Účastníci mohou svůj závazek dobrovolně sdílet s ostatními, čímž posilují svou odpovědnost za jeho naplnění.

Materiály: Lepicí papírky a propisky nebo flipchart s názvem „Naše závazky“. Účastníci se mohou rozhodnout ponechat si svůj závazek pro sebe. Dobrovolné sdílení však může posílit skupinovou odpovědnost a vzájemnou motivaci.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Písemné závazky dokládají, že si každý účastník určil hlavní poznatek a další krok. Lektor může pořídit fotografii tabule se závazky (se svolením). Ještě důležitější je, že povaha závazků naznačí, co na ně zapůsobilo nejvíce – např. mnozí se mohou zavázat, že „si promyslí, než budou něco sdílet“, což svědčí o zvýšeném povědomí o dezinformacích, nebo se někteří mohou zavázat k používání konkrétního nástroje, což ukazuje na osvojení si dovedností. Tento závěrečný rituál pomáhá účastníkům odcházet s pocitem smysluplnosti a odpovědnosti a podporuje rozvoj proaktivity a uvědomělého chování v online prostředí.

6. Hodnocení a ukazatele

Cíl	Ukazatel dosažení cíle	Shromážděné podklady
Cíl 1: Identifikovat typy informačního chaosu (misinformace, dezinformace, malinformace) a manipulativních technik.	Na konci lekce budou účastníci schopni správně definovat pojmy misinformace (nebo mylná informace), dezinformace a malinformace vlastními slovy a uvést k nim příklad; budou také schopni jmenovat alespoň 3 manipulativní techniky (např. emotivní jazyk, konspirační teorie) a vysvětlit jejich účinek.	Během rekapitulačního kvízu a skupinové diskuse účastníci ve svých odpovědích používají správné definice. Skupinové pracovní listy z hlavního úkolu rovněž ukazují, že účastníci dokázali identifikovat manipulativní techniky.

Cíl 2: Uplatnit dovednosti ověřování faktů a hodnocení zdrojů za účelem posouzení důvěryhodnosti informací.	Účastníci prokazují schopnost ověřit určité tvrzení pomocí alespoň dvou strategií (např. vyhledáním informací ve více zdrojích, využitím webu pro ověřování faktů nebo kontrolou důvěryhodnosti zdroje) a na základě získaných poznatků dokážou odůvodněně posoudit jeho věrohodnost.	Poznámky jednotlivých skupin z hlavního úkolu dokumentují použité postupy, například ověřování informací z více zdrojů nebo využití nástrojů, jako je Snopes. Ukazatelem úspěšného zvládnutí aktivity je také přesnost jejich závěrů – tedy zda při následném sdílení dokázaly správně rozpoznat nepravdivé tvrzení nebo dohledat ověřené informace. Ve 2. části aktivity poskytuje ukazatel rozvoje hodnotících dovedností také vzájemná zpětná vazba k vytvořeným fiktivním příspěvkům, při níž účastníci identifikují například chybějící důkazy, nedostatečné zdroje nebo další varovné signály manipulace.
Cíl 3: Budovat sebevědomí a kritický, proaktivní přístup k online informacím (způsob myšlení zaměřený na odhalování dezinformací).	Účastníci prokazují větší jistotu a ochotu zpochybňovat informace prostřednictvím aktivního zapojení během workshopu a formulováním konkrétních kroků, které podniknou po jeho skončení. Projevuje se u nich také vyšší obezřetnost vůči neověřenému obsahu (např. po absolvování školení hodnotí dezinformace jako méně důvěryhodné).	Úroveň zapojení účastníků (například počet položených otázek nebo projevený zájem během aktivity Harmony Square či hraní rolí) může naznačovat rostoucí sebejistotu. Písemné závazky shromážděné na závěr představují ukazatel proaktivního přístupu – každý závazek (například ověřovat informace nebo sdílet získané znalosti) ukazuje záměr uplatnit nové poznatky v praxi. Kvalitativním ukazatelem změny postojů jsou také vyjádření účastníků během závěrečné reflexe, která ukazují posun v jejich uvažování (například: „Už se nenechám tak snadno oklamat, vždy si informace dvakrát ověřím.“).

Hodnoticí tabulka pro vzájemnou zpětnou vazbu (1–3 body):

Kritérium	1 – Je třeba zlepšit	2 – Uspokojivé	3 – Vynikající
Srozumitelnost (Je sdělení jasné a srozumitelné?)	Sdělení bylo nejasné nebo matoucí; účel byl těžko rozpoznatelný.	Sdělení bylo do jisté míry jasné, ale obsahovalo drobné nejasnosti.	Sdělení bylo naprosto jasné, srozumitelné a výstižné.
Relevance (Drží se tématu a řeší daný problém?)	Obsah byl mimo téma nebo nebyl vhodný pro zadané téma.	Většinou se drží tématu, ale obsahuje některé irelevantní body.	Vysoce relevantní a po celou dobu zaměřený na Dané téma/problém.
Ověření důkazů/faktů (Jsou tvrzení podložena fakty nebo ověřena?)	Tvrzení nejsou podložena důkazy; informace se jeví jako neověřené nebo nepravdivé.	Pracuje s několika důkazy a zdroji, ověření je však jen omezené nebo nesystematické.	Tvrzení jsou dobře podložena věrohodnými důkazy nebo ověřenými fakty; je zřejmé, že došlo k důkladnému ověření.
Respektující komunikace (Je sdělení slušné a zdvořilé?)	Tón nebo jazyk byly neslušné, agresivní nebo konfliktní.	Tón byl neutrální nebo převážně respektující, s drobnými nedostatky.	Tón byl po celou dobu respektující, konstruktivní a ohleduplný k ostatním.
CELKEM			

Využití hodnoticí tabulky: V této lekci slouží hodnoticí tabulka dvěma účelům – jako vodítko pro vzájemnou zpětnou vazbu k příspěvkům v rámci hraní rolí a jako posílení standardů kvalitní informace a komunikace. Například zavádějící příspěvek mohl záměrně získat nízké hodnocení v kategoriích „důkazy“ nebo „respektující komunikace“, což účastníkům pomohlo rozpoznat tyto nedostatky jako varovné signály manipulace. Účastníci poskytují slovní nebo bodové hodnocení. Celý proces vzájemné zpětné vazby vede účastníky k tomu, aby si tato kritéria osvojili jako vodítko pro vlastní komunikaci v online prostředí – například usilovali o srozumitelné a respektující vyjadřování a očekávali, že tvrzení budou podložena ověřitelnými důkazy.

7. Inkluze

Prvek	Poznámky
Zjednodušení jazyka/vizuální pomůcky	Lektor bude používat srozumitelný jazyk a odborné výrazy (jako „teorie inokulace“ nebo „laterální čtení“) vysvětlí jednoduchými slovy. Složitě myšlenky budou vysvětleny na příkladech relevantních pro mládež (např. přirovnání šíření dezinformací k viru za účelem vysvětlení „inokulace“). Klíčové body budou zobrazeny vizuálně: používáme ikony/emojy pro různé typy informačního chaosu (jak je vidět v pracovním listu UP2YOUTH) a krátké videoklipy nebo obrázky k názorné demonstraci pojmů. Pro účastníky s nižší úrovní jazykových dovedností nebo odlišnými vzdělávacími potřebami je k dispozici slovníček pojmů, který jim umožňuje vracet se k definicím vlastním tempem.
Alternativy pro omezené internetové připojení	Pokud je přístup k internetu omezený, doporučuje se využít offline variantu hry Harmony Square (například pomocí snímků obrazovky nebo analogové simulace, při níž účastníci vytvářejí příspěvky na papír). Alternativně lze místo hry rozšířit skupinovou hru rolí tak, aby zahrnovala více typů manipulativních technik. Ověřování faktů lze v takovém případě provést pomocí předem připravených materiálů, například vytištěných výsledků vyhledávání nebo článků určených k ověřování, pokud není možné pracovat s online zdroji v reálném čase. Tyto úpravy zajistí, že technická omezení nebudou překážkou aktivního zapojení žádného účastníka.
Bezbariérový přístup	Zvolené místo konání bude fyzicky přístupné (například v přízemí nebo s bezbariérovým přístupem pomocí výtahu) a uspořádání prostoru umožní pohodlný pohyb i sezení účastníků využívajících kompenzační pomůcky. Místnost bude vybavena tak, aby mezi stoly zůstal dostatek prostoru pro volný pohyb. Zajistíme také vhodné osvětlení a omezení rušivého hluku v pozadí. Pro účastníky, kteří potřebují klidnější prostředí nebo dodatečnou podporu, bude k dispozici tichý prostor a písemné materiály. V případě sluchového omezení může lektor doplnit ústní instrukce písemným shrnutím nebo využít mikrofon, pokud je k dispozici.
Ostatní	Příklady a materiály jsou vybírány s ohledem na danou kulturu a inkluzivitu. Vyhýbáme se obsahům, které by se zaměřovaly na konkrétní skupiny nebo podporovaly stereotypy. Během diskusí jsou vítány různé názory. Lektor aktivně podporuje zapojení všech účastníků, včetně těch méně průbojných – například prostřednictvím postupného sdílení v kruhu nebo pomocí papírků, na které mohou účastníci své myšlenky nejprve zapsat. Skupinové aktivity jsou navrženy tak, aby umožňovaly zapojení účastníků s různými schopnostmi. Úkoly si mohou členové

skupiny rozdělit podle svých silných stránek – například jeden účastník může nahlas přečíst zadání, zatímco jiný zaznamenává společné odpovědi. Součástí lekce je také vytváření respektujícího prostředí, v němž jsou odlišné názory přijímány a diskutovány konstruktivním způsobem. Takové prostředí je nejen důležitou součástí obsahu lekce, ale také podmínkou pro to, aby se všichni účastníci cítili bezpečně a mohli se aktivně zapojit. Účastníkům, kteří potřebují dodatečnou podporu (například z důvodu neurodiverzity nebo jiných individuálních potřeb), nabídneme flexibilní rozdělení rolí a jasné písemné instrukce jako doplněk k ústnímu zadání.

8. Následné aktivity a aplikace v praxi

Typ aktivity	Podrobnosti
Mikroaktivita (do 7–14 dnů)	Každý účastník si na závěr stanoví konkrétní mikroaktivitu, kterou se zaváže uskutečnit. Může jít např. o ověření pravdivosti jedné zprávy a sdílení zkušenosti v online fóru nebo skupinovém chatu vytvořeném lektorem pro následnou práci, procvičení principu prebunkingu tím, že účastník seznámí kamaráda nebo člena rodiny s jednou manipulativní technikou, nebo přihlášení k odběru zpravodaje zaměřeného na ověřování faktů. Jedná se o jednoduché kroky, které nezaberou více než 10–15 minut, ale pomáhají upevnit nové návyky. Lektor se po týdnu účastníkům ozve prostřednictvím e-mailu nebo skupinové komunikace a vyzve je ke sdílení toho, zda svůj závazek splnili a co si z této zkušenosti odnesli. Tento prvek následné odpovědnosti pomáhá převést poznatky z workshopu do každodenní praxe.
Doporučené další kroky	Aby účastníci dále rozvíjeli svou mediální gramotnost, mohou: 1. Hrát další vzdělávací hry nebo kvízy, které pomáhají upevňovat získané dovednosti (například online hry Bad News nebo Fake News Quiz, které podobně jako Harmony Square využívají učení prostřednictvím praktické zkušenosti). 2. Sledovat důvěryhodné organizace zaměřené na ověřování faktů na sociálních sítích (například ověřovatele zapojené do sítě IFCN nebo místní renomované projekty zaměřené na fact-checking), aby pravidelně získávali informace o odhalených dezinformacích a ověřených tvrzeních. 3. Zapojit se do komunitních diskusí o dezinformacích nebo podobné setkání sami uspořádat – například přinést příklady problematického obsahu, který objevili, a společně diskutovat o způsobech jeho ověření. Lektori mohou zájemcům doporučit také bezplatné online kurzy nebo webináře zaměřené na rozpoznávání dezinformací a kritické hodnocení informací.

Tipy pro lektory/facilitátory:

- **Pracujte s aktuálními příklady:**
Oblast dezinformací se neustále vyvíjí, proto případové studie pravidelně aktualizujte. Před lekcí vyhledejte v místních médiích nebo na platformách oblíbených mezi mladými lidmi aktuální příklady – například virální fámy nebo rozšířené nepravdivé zprávy. Díky tomu bude aktivita působit relevantně a bude lépe reagovat na zkušenosti účastníků.
- **Hlídejte čas:** Pětačtyřicetiminutová lekce může utéct rychle, proto věnujte pozornost zejména délce skupinových aktivit. Pomoci může, pokud jeden z facilitátorů bude účastníky průběžně upozorňovat na zbývající čas (například „zbývá 5 minut“). Díky tomu zůstane dostatek prostoru i pro závěrečnou reflexi.
- **Podporujte bezpečné prostředí:**
Někteří účastníci si mohou uvědomit, že v minulosti uvěřili dezinformacím nebo je nevědomky sdíleli. Zdůrazněte proto, že cílem workshopu není nikoho obviňovat – manipulativní techniky ovlivňují každého z nás a smyslem aktivity je vzájemně se podpořit v rozvoji kritického myšlení a odolnosti vůči manipulaci. Facilitátor může tento přístup podpořit i sdílením vlastní krátké zkušenosti s tím, kdy sám zpočátku uvěřil mylné informaci. Takový příklad pomáhá vytvořit otevřenější a důvěryhodnější atmosféru.
- **Během hry Harmony Square sledujte reakce účastníků:** Pokud se někdo cítí nepříjemně (například mu nevyhovuje role „tvůrce manipulace“ nebo má technické potíže), nabídněte alternativu – například roli pozorovatele nebo spolupráci s jiným účastníkem. Po skončení hry zařadte

Přílohy:

- UP2YOUTH handout: Pojmy mis/dis/malinformace
- UP2YOUTH handout: Techniky manipulace
- UP2YOUTH handout: Základy ověřování informací
- UP2YOUTH handout: Kritéria kvality médií

krátkou reflexi, během níž mohou účastníci sdílet své bezprostřední dojmy. Simulovaná zkušenost s vytvářením manipulativního obsahu může být intenzivní, proto je důležité připomenout, že cílem nebylo manipulaci podporovat, ale lépe pochopit její mechanismy a naučit se je rozpoznávat.

- **Podporujte otázky a zvědavost:** Pokud účastník položí otázku, na kterou neznáte odpověď (například se týká podrobností konkrétní konspirační teorie), otevřeně to přiznejte a využijte situaci jako příležitost ke společnému ověřování informací. Můžete například říct: „To je skvělá otázka, nejsem si jistý. Jak bychom mohli zjistit správnou odpověď?“ Takový přístup promění nejistotu v praktickou ukázkou ověřování zdrojů. Zároveň ukazuje, že i facilitátor je součástí procesu učení a společně s účastníky aktivně hledá a vyhodnocuje informace.

Pojmy mis/dis/malinformace

Pojem	Definice	Příklad
 Misinformace (mylná informace)	Nepravdivá nebo nepřesná informace sdílená bez úmyslu uvést někoho v omyl .	Chybný překlad, lidská chyba nebo sdílení nepravdivé informace, aniž si člověk uvědomuje, že je nepravdivá.
 Dezinformace	Záměrně klamavá nebo zaujatá informace vytvořená s cílem oklamat.	Vláda zveřejní nepravdivé statistiky o zaměstnanosti, aby si před volbami zlepšila image.
 Malinformace	Pravdivá informace sdílená se záměrem někomu uškodit nebo způsobit újmu.	Zveřejnění něčích soukromých e-mailů s cílem dotyčného zesměšnit.

Přeloženo na základě podkladů od Veroniky Batelkové pro projekt UP2YOUTH.

Techniky manipulace

Pojem	Definice	Příklad
Emočně zabarvený jazyk	Používání slov, která vyvolávají silné emoce (pozitivní i negativní), aby ovlivnila způsob, jakým lidé o tématu přemýšlejí nebo jak se cítí.	Označování účastníků protestu jako „výtržníky“ nebo naopak „bojovníky za svobodu“ podle toho, jaký dojem chce mluvčí vyvolat.
Vizuální prostředky	Používání působivých obrazů nebo zvuků k vyvolání silných emocí, které mohou vést ke zkreslenému vnímání situace.	Televizní reportáž o násilí používá dramatickou hudbu a šokující záběry, aby vyvolala strach nebo hněv.
Argument autoritou	Odkazování na názor významné osoby místo skutečných důkazů, i když daná osoba není odborníkem na dané téma.	Reklama na zubní pastu tvrdí: „9 z 10 zubařů doporučuje tuto značku,“ aniž by vysvětlila, jak byl průzkum proveden.
Cherry-picking (Selektivní výběr informací)	Výběr pouze těch faktů, které podporují jednu stranu argumentu, zatímco informace, které se nehodí, jsou opomenuty.	Média informují pouze o pozitivních ekonomických ukazatelích a zamlčí ty negativní.
Clickbait	Používání šokujících nebo velmi lákavých titulků, které mají přilákat pozornost, ale zamlčují důležité souvislosti.	Titulek hlásá „Muž pokousal psa“, zatímco článek vysvětluje, že šlo o sebeobranu.
Falešné dilema	Předkládání pouze dvou možností, přestože ve skutečnosti existuje více řešení.	„Buď podporujete zvyšování výdajů na armádu, nebo vám nezáleží na bezpečnosti státu.“
Efekt většiny (Bandwagon effect)	Tvrzení, že něco musí být správné nebo kvalitní jen proto, že tomu věří nebo to používá mnoho lidí.	Reklama tvrdí: „Všichni přecházejí na naši značku – měli byste také.“
Vytržení z kontextu	Vynechání důležitých informací, aby situace působila lepší nebo horší, než ve skutečnosti je.	Někdo mluví o rostoucí kriminalitě, ale nezmíní, že použitá data pocházejí z nereprezentativního vzorku.
Osobní útok (Ad hominem)	Kritizování člověka namísto jeho argumentů.	Místo věcné reakce na argumenty environmentalisty někdo útočí na jeho osobní život.

Přeloženo na základě podkladů od Veroniky Batelkové pro projekt UP2YOUTH

Základy ověřování informací

Ověřování informací (fact-checking) je jednou z nejdůležitějších dovedností pro orientaci v dnešním světě plném informací. Znamená ověřovat pravdivost tvrzení dříve, než je přijmeme za pravdivé nebo je budeme sdílet dál.

Důsledné ověřování informací pomáhá předcházet šíření nepravdivých či zavádějících zpráv a přispívá k tomu, aby byla veřejná debata založena na ověřených faktech.

Klíčové kroky při ověřování informací	Podrobnosti
1. Určete, co se vlastně tvrdí	Nejprve si ujasněte, co přesně dané sdělení tvrdí. Položte si otázku: • Je to ověřitelný fakt? • Je to názor? • Nebo jde o odhad? Pomáhá nám to ujasnit si, co vlastně ověřujeme.
2. Posudte zdroj	Proveďte důvěryhodnost zdroje, který tvrzení zveřejnil. Zaměřte se například na: • historii a reputaci zdroje, • jeho odbornost, • dlouhodobou spolehlivost. Důvěryhodná média a instituce mají zpravidla dobrou pověst a dlouhodobě publikují přesné informace.
3. Ověřte informaci z více zdrojů	Zjistěte, zda stejnou informaci uvádějí i další důvěryhodné zdroje. Pravdivá informace bývá obvykle potvrzena více nezávislými médii nebo autoritami.
4. Zkoumejte důkazy	Posudte, jaké důkazy autor předkládá. Snažte se dohledat původní data, studie nebo oficiální dokumenty, a ověřte, zda skutečně podporují uvedené tvrzení.
5. Využívejte nástroje pro ověřování faktů	Existuje řada specializovaných webů, které ověřují veřejná tvrzení a vyvracejí nepravdivé informace, např. Snopes, FactCheck.org, fact-checkingové rubriky seriálních médií nebo v češtině Demagog.cz, Manipulatori.cz, Stop fake a CEDMO.

6. Zohledněte kontext	Vždy se snažte vidět informace v širších souvislostech. Vytržení informace z kontextu nebo vynechání důležitých okolností může zásadně změnit její význam.
7. Uvědomujte si vlastní předsudky	Každý člověk i každá instituce mohou být ovlivněni určitými postoji nebo hodnotami. Při hodnocení informací je proto užitečné zamyslet se: • Jaké mohou být moje vlastní předsudky? • Jaké zájmy může mít autor nebo médium? Uvědomění si těchto vlivů pomáhá posuzovat informace objektivněji.

Otázky k zamyšlení

1. Podle jakých kritérií poznáte kvalitní a důvěryhodné médium?
2. Proč je podle vás ověřování informací v dnešním mediálním světě tak důležité?
3. Setkali jste se někdy se situací, kdy by důsledné ověření informací mohlo změnit dopad nebo vyznění nějaké zprávy? Popište ji.
4. Jak může pravidelné ověřování informací zlepšit způsob, jakým informace přijímáte a sdílíte?

Přeloženo na základě podkladů od Veroniky Batelkové pro projekt UP2YOUTH.

Kritéria kvality médií

Při hodnocení kvality médií je užitečné zaměřit se na tři hlavní oblasti: **původ obsahu**, **transparentnost** a **samotný obsah**.

PŮVOD OBSAHU Hodnotí, do jaké míry médium vytváří vlastní novinářský obsah. Pomáhá rozlišit mezi původní žurnalistikou a obsahem převzatým z jiných zdrojů.	Původní obsah Články vytvořené na základě vlastní novinářské práce, například přímé komunikace se zdroji, vlastního zpravodajství nebo výzkumu. Převzatý obsah Články, které převážně přebírají informace z tiskových agentur, jiných médií nebo sociálních sítí bez významnějšího vlastního zpracování.
TRANSPARENTNOST Posuzuje, jak otevřeně médium informuje o svém vlastnictví, redakci a reklamě. Čtenářům pomáhá pochopit, kdo za obsahem stojí.	Vlastník Uvádí, kdo médium vlastní nebo financuje, včetně případných střetů zájmů. Redakce Zveřejňuje informace o redakčním týmu, takže je možné dohledat autory a ověřit jejich důvěryhodnost. Reklama Zajišťuje, aby byla reklama jasně oddělena od redakčního obsahu a nemohla být zaměňována za zpravodajství.
OBSAH Zaměřuje se na kvalitu informací na základě analýzy publikovaných článků. Sleduje práci se zdroji, fakty, žánry i přiměřenost titulků a zpracování témat.	Zdroje Hodnotí, zda médium využívá důvěryhodné a identifikovatelné zdroje a zda je správně uvádí. Fakta Posuzuje, zda jsou informace podloženy fakty a zda médium jasně odlišuje fakta od názorů. Žánry Sleduje, zda jsou zřetelně odlišeny zprávy, komentáře, analýzy a další typy mediálního obsahu.

	Přiměřenost Hodnotí, zda význam událostí odpovídá prostoru a pozornosti, kterou jim médium věnuje v článcích a titulcích.

Přeloženo na základě podkladů od Veroniky Batelkové pro projekt UP2YOUTH.

3 Odpovědná komunikace v online prostředí: Jak čelit trollingu a nenávistným projevům

Doporučený učební plán v rámci občanské výchovy

1. Metadata

Název lekce	Odpovědná komunikace v online prostředí – jak čelit trollingu a nenávistným projevům
Formát (prezenční / online / hybridní)	Prezenční
Cílová skupina	Mladí lidé ve věku 18–26 let, 10–20 účastníků (lze přizpůsobit)
Lektoři	hlavní lektor (školicel strategické komunikace) + případně asistent pro skupinové aktivity, pořizování poznámek
Jazyk	čeština, angličtina (viz anglická verze)
Místo konání/technika	Dle možností (např. komunitní centrum, třída, klub s možností úpravy sezení pro práci ve skupinách)

2. Cíle (výstupy učení)

Kategorie	Cíle
ZNALOSTI	Účastníci budou rozumět... - co představuje respektující komunikaci v online prostředí a proč je důležitá – včetně znalosti pravidel skupin/komunit a schopnosti rozlišit hranici mezi konstruktivní diskusí a nenávistnými projevy či obtěžováním. - jak rozpoznat projevy trollingu a nenávistné projevy online – porozumí tomu, že trollové záměrně vyvolávají

	provokace s cílem narušit komunikaci, a seznámí se s různými podobami nenávistných projevů. • metodám pro potírání nebo deeskalaci negativního chování v online prostředí – od strategií nereagování (ignorování trollů), přes moderátorské zásahy (nahlašování nebo odstraňování škodlivého obsahu, prosazování pravidel), až po protiargumentaci (counterspeech) založenou na reakci pomocí faktů a klidného tónu, dále přerámování (reframing) nebo využití humoru ke zmírnění napětí. Součástí bude také porozumění tomu, jak podporovat osoby zasažené nenávistnými projevy prostřednictvím empatie a aktivního zastání.
DOVEDNOSTI	Účastníci budou schopni: • analyzovat online interakce a rozpoznat, kdy se konverzace stává neproduktivní nebo nepřátelskou (např. identifikovat známky trollingu, vyhrocených konfliktů nebo situace, kdy se někdo stává terčem útoku). • používat techniky deeskalace v online komunikaci: např. reagovat na provokativní komentář klidnou odpovědí založenou na faktech (counterspeech), nebo se v závislosti na situaci rozhodnout nereagovat a místo toho obsah nahlásit (moderate). Účastníci si procvičí rozhodování, která strategie je v různých situacích nejvhodnější. • využívat protiargumentaci (counterspeech) a přerámování (reframing): vytvářet odpovědi, které respektujícím způsobem zpochybňují nenávistné projevy nebo dezinformace – např. reagovat na škodlivý stereotyp pomocí správných informací a empatie nebo využít slušný humor ke zmírnění vyhrocené výměny názorů, aniž by někoho uráželi. Zároveň si rozvinou dovednosti kritického naslouchání – pečlivého čtení příspěvků a komentářů ostatních s cílem porozumět jejich záměru a skrytému významu před samotnou reakcí. • prokazovat empatickou komunikaci: projevovat porozumění různým úhlům pohledu a využívat slušný jazyk k zachování respektu v komunikaci. Součástí je také schopnost podpořit osoby, které se staly terčem nenávistných projevů (například nabídnout jim

	soukromou podporu nebo veřejně konstruktivním způsobem odsoudit nenávistné projevy).
POSTOJE	Účastníci si osvojí: • empatii a respekt k ostatním v online prostředí: schopnost vnímat člověka za obrazovkou i v situacích, kdy s ním nesouhlasí. Budou si více uvědomovat dopad svých slov na skutečné lidi. • pocit odpovědnosti a odvahu konstruktivně reagovat na nenávistné projevy a trolling: namísto pasivního přihlížení budou motivováni stát se „aktivními zastánci“, kteří v bezpečné a vhodné míře zasahují nebo nabízejí podpůrný hlas. • odolnost vůči negativitě: pochopení, že trolling je často zaměřen na vyvolání pozornosti nebo narušení komunikace, jim pomůže nenechat se snadno vtáhnout do provokací ani nevnímat útoky příliš osobně. Součástí bude také schopnost rozpoznat situace, kdy není vhodné reagovat, a přijmout, že odstoupení od komunikace může být legitimním způsobem ochrany vlastního duševního zdraví. • sebejistotu v oblasti digitální slušnosti a respektující komunikace: přesvědčení, že věcná, zdvořilá a argumentačně podložená komunikace má smysl, podpořené porozuměním tomu, že protiaargumentace (counterspeech) může skutečně přispívat ke snižování nenávisti v online prostoru. Účastníci si osvojí hodnotu pravdivosti a ohleduplnosti a budou usilovat o zachování pravidel slušné komunikace i v konfliktních online situacích.

3. Metody

Použité metody

Tato lekce ve velké míře využívá simulace a hraní rolí. Kombinuje krátký teoretický úvod zaměřený na základní pojmy (trolling versus konstruktivní kritika, nenávistné projevy versus svoboda projevu) s interaktivními scénáři, v nichž účastníci vybírají a prakticky zkoušejí vhodné strategie reakce. Mezi využívané metody patří skupinový brainstorming, hraní rolí zaměřené na náročné komunikační situace a vzájemné učení prostřednictvím zpětné vazby mezi účastníky. Za každým scénářem následuje řízená diskuze a reflexe, jejichž cílem je společně formulovat zásady efektivní a respektující komunikace. Lekce zároveň využívá prvky

	z materiálů projektu UP2YOUTH, například reflektivní otázky a přehledy komunikačních strategií, které podporují kritické myšlení (například materiál „Proč si navzájem nerozumíme“ zaměřený na principy, které napomáhají efektivnímu dialogu). Přístup této lekce vychází z principů zážitkového učení: účastníci si osvojují respektující komunikaci prostřednictvím vlastní zkušenosti – procvičováním empatie, deeskalace a protiargumentace v bezpečném prostředí workshopu – nikoli pouze prostřednictvím pasivního přijímání doporučení.
Odůvodnění (proč tyto metody odpovídají cílům)	Hraní rolí a simulace jsou vhodnými nástroji pro rozvoj komunikačních dovedností a posilování sebevědomí. Prostřednictvím scénářů zaměřených na interakci s trolly nebo reakce na nenávistné projevy mohou mladí lidé bezpečně zkoušet různé strategie a bez velkého rizika pozorovat jejich důsledky. Strategie podložené výzkumem – například princip „nekrmit trolla“ spočívající v neposkytování pozornosti provokativnímu chování nebo využívání protiargumentace k podpoře konstruktivnější komunikace – jsou nejprve představeny a následně prakticky procvičovány. Tento postup podporuje lepší zapamatování a skutečné osvojení naučených postupů. Skupinové reflexe po jednotlivých scénářích umožňují účastníkům zaměřit se také na emocionální stránku online komunikace, například prostřednictvím otázek typu: „Jaké to bylo zachovat klid, když vás někdo urazil?“ Tato reflexe je důležitá pro rozvoj empatie a odolnosti vůči negativním online interakcím. Metoda zároveň odpovídá principům výchovy k digitálnímu občanství prosazovaným mezinárodními organizacemi, například důrazu na interaktivní a reflektivní učení při řešení nenávistných projevů prostřednictvím vzdělávání. Celkově tento přístup vychází z potřeb mladých lidí: účastníci sami hledají a vytvářejí řešení v rámci aktivit (vzájemné učení), čímž posilují pocit vlastní odpovědnosti, iniciativy a odhodlání přispívat k respektující komunikaci v online prostředí.

Poznámky k zajištění
psychologického
bezpečí

Vzhledem k citlivému tématu nenávistných projevů mohou některé scénáře nebo diskuse vyvolat nepříjemné pocity (například pokud se někdo v minulosti stal terčem trollingu nebo byl svědkem nenávistného chování online). Úkolem facilitátora je proto vytvořit bezpečné a respektující prostředí.

Na začátku aktivity je vhodné společně stanovit základní pravidla, například: „O konkrétních příkladech diskutujeme s respektem a pokud možno v hypotetické rovině. Není nutné sdílet jména skutečných osob ani podrobnosti osobních zkušeností, pokud sami nechcete.“

Pokud scénáře hraní rolí obsahují nenávistný nebo urážlivý jazyk, doporučuje se používat upravené formulace nebo zástupné výrazy namísto skutečných urážek. Cílem aktivity je porozumět mechanismům škodlivé komunikace a naučit se na ni reagovat, nikoli účastníky vystavovat zraňujícímu obsahu. Účastníci by měli mít možnost z hraní rolí kdykoli odstoupit, pokud je pro ně situace příliš osobní nebo emočně náročná. Mohou se zapojit například jako pozorovatelé nebo si zvolit roli, která v nich nevyvolává silné emoce (například roli moderátora místo role osoby zasažené nenávistným projevem).

Facilitátor průběžně sleduje reakce účastníků a měl by mít připravený postup pro případ, že by aktivita vyvolala silné emoce – například možnost diskusi na chvíli přerušit, nabídnout prostor k individuálnímu zklidnění nebo zařadit dodatečnou reflexi.

Na závěr je vhodné účastníkům poskytnout informace o možnostech podpory (například kontakty na poradenské služby nebo organizace pomáhající obětem kyberšikany), aby věděli, kam se obrátit v případě, že v nich téma vyvolalo potřebu další pomoci.

Důležitou součástí bezpečného prostředí je také zdůraznění důvěrnosti sdílení: „Co zde sdílíme, zůstává zde.“ To pomáhá vytvářet atmosféru důvěry, v níž se účastníci mohou otevřeně zapojit. Po celou dobu by měl facilitátor udržovat tón, který jasně odmítá nenávistné myšlenky a projevy, zároveň však respektuje jednotlivce – a tím sám ukazuje principy respektující komunikace, které lekce rozvíjí.

4. Materiály a příprava

Kategorie	Podrobnosti
Uspořádání místnosti/virtuálního prostoru	Pro realizaci aktivit založených na hraní rolí je vhodné flexibilní uspořádání prostoru. Ideálně by měl uprostřed místnosti zůstat volný prostor pro sehrání scénářů, zatímco židle pro ostatní účastníky mohou být uspořádány do půlkruhu, který usnadní následnou diskusi a reflexi. Alternativně lze po místnosti vytvořit menší skupinové zóny se 3–4 židlemi, které budou sloužit jako „diskusní koutky“ pro práci se scénáři. Je vhodné zajistit, aby bylo možné nábytek snadno přesouvat podle potřeb jednotlivých aktivit. V přední části místnosti by měl být k dispozici flipchart nebo tabule pro zaznamenávání hlavních bodů během úvodního výkladu i závěrečné reflexe. Pokud to podmínky umožňují, lze v části praktického cvičení připravit stanoviště představující jednotlivé komunikační strategie. Toto uspořádání umožňuje využít pohybovou aktivitu, při níž se účastníci fyzicky přesunou ke strategii, kterou by v dané situaci zvolili, a následně své rozhodnutí vysvětlí.
Vybavení	Projektor a notebook pro promítání slidů nebo krátkých videí (např. krátký klip demonstrující trolling nebo příklad pozitivní protiargumentace). Reproductory, pokud plánujete přehrát video nebo ukázat příklad interakce na sociálních médiích. Kartičky pro podněty ke scénářům. Časomíra nebo zvonek (volitelné).
Materiály/prezentace	Handout „Efektivní reakce na nenávistné projevy a trolling“ (zahrnující ignorování, moderování, protiargumentaci, humor a strategie podpory) a jednostránkový dokument „Proč si si navzájem nerozumíme“, zdůrazňující empatii a strategie naslouchání. Tyto materiály poslouží jako podklady pro diskusi. V rámci krátké prezentace bude použit slide s přehledem „Co dělat a co nedělat“ v online komunikaci. Připravte také list s příklady protiargumentů, případně skutečné komentáře, které demonstrují dobré protiargumenty (například někdo, kdo na xenofobní komentář odpoví klidnou faktickou opravou a výzvou k změně úhlu pohledu).

Digitální nástroje	Využití digitálních nástrojů (volitelné): Pokud je to možné, zařadte krátkou ukázkou funkcí používaných platform, například jak nahlásit nenávistný komentář na Facebooku nebo Instagramu. Pokud je k dispozici nástroj pro online spolupráci (například Mentimeter nebo Slido), lze jej využít k anonymnímu hlasování, například: „Setkali jste se někdy online s nenávistnými projevy? Ano/Ne.“ Takový způsob zapojení může pomoci otevřít diskusi, aniž by byli účastníci vystaveni nepříjemné situaci spojené s osobním sdílením zkušeností. Vzhledem k tomu, že se jedná o prezenční výuku pro menší skupinu, lze podobného efektu dosáhnout i prostřednictvím jednoduchých offline metod (například anonymních kartiček nebo hlasování zvednutím ruky). Zvažte také vytvoření společné „virtuální zdi“ nebo využití hashtagu pro následné sdílení zkušeností a aktivit – tyto prvky však již spadají spíše do oblasti následné práce po skončení lekce.
Obsahové materiály	Připravte karty se scénáři pro hraní rolí. Příklady scénářů: Scénář 1: „Jste členem veřejné skupiny na Facebooku věnované fotbalu. Po skončení zápasu začne jeden uživatel v komentářích urážet příslušníky určité národnosti. Jak zareagujete?“ Scénář 2: „Zveřejnili jste na Instagramu svůj názor a obdržíte komentář: ‚To je ten nejhoupější nápad všech dob, jdi se zabít.‘ Jak byste mohli na tuto reakci odpovědět nebo jak byste situaci řešili?“ Scénář 3: „Ve skupinovém chatu někdo opakovaně sdílí sexistické vtipy, které ostatním účastníkům znepříjemňují komunikaci. Jak byste mohli reagovat?“ Připravte 3–4 podobné scénáře, které pokryjí různé formy problematického online chování – od trollingu přes přímé nenávistné projevy až po méně nápadné formy toxické komunikace. Podle potřeby lze připravit také karty s rolemi (například jedna osoba hraje trolla, zatímco druhá zkouší různé způsoby reakce). Dále doporučujeme použít jeden nebo dva skutečné příklady účinných reakcí (například krátký případ, kdy klidná a konstruktivní odpověď pomohla změnit průběh online diskuse), které lze využít v závěrečné reflexi nebo jako inspiraci pro účastníky. Veškerý použitý obsah by měl být předem ověřen, aby byl přiměřený, nevyvolával zbytečnou provokaci a zároveň odpovídal realistickým online situacím.

5. Postup krok za krokem

2 x 45 minut

Čas

0–5

Zahřívací aktivita

Účel/Pokyny: Hned na úvod se pokuste vytvořit přátelskou a otevřenou atmosféru. Rychlé prolomení ledů: Aktivita „Souhlasím/Nesouhlasím“
Lektor přečte několik tvrzení týkajících se online komunikace a účastníci se fyzicky přesunou na stranu místnosti označenou „Souhlasím“ nebo „Nesouhlasím“. Pokud si nejsou jistí, mohou zůstat uprostřed jako „Nejsem si jistý/á“. Příklady tvrzení: „Nejlepší strategií vůči internetovým trollům je vždy je ignorovat.“ „Mazání nenávistných komentářů porušuje svobodu projevu.“ „Vtipy jsou neškodné, i když jsou trochu urážlivé.“ „Reagovat na nenávistné projevy online obvykle situaci ještě zhorší.“ Po každém tvrzení vyzvěte jednoho nebo dva účastníky z každé strany, aby krátce vysvětlili důvody svého postoje. Aktivita donutí účastníky zamyslet se nad tématem, ukazuje rozmanitost názorů a pomáhá odhalit případné mylné představy, ke kterým se lze později během lekce vrátit (například pokud mnoho účastníků zastává názor, že „ignorování je vždy nejlepší strategií“, lze tento předpoklad následně společně rozebrat). Aktivita je zároveň energickým zahájením lekce, protože kombinuje krátkou reflexi s pohybem a aktivním zapojením účastníků.

Materiály: Nápis „Souhlasím“ a „Nesouhlasím“ vyvěšené na protilehlých stěnách, seznam 3–4 provokativních tvrzení týkajících se komunikace online

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Postoje, které účastníci zaujmou, poskytují obraz jejich výchozího porozumění tématu (například pokud všichni souhlasí s tvrzením „Nejlepší je trolly ignorovat“, lze se k tomu později vrátit a společně diskutovat, kdy je ignorování vhodnou strategií a kdy nikoli). Důvody, které účastníci při sdílení svých postojů uvádějí, poskytují vhled do jejich způsobu uvažování a mohou odhalit případné mylné představy (například názor „Komentáře bychom neměli mazat, protože jde o svobodu projevu“, na který lze reagovat vysvětlením, že soukromé online platformy mohou mít vlastní pravidla pro moderování obsahu). Tato úvodní aktivita pomáhá zjistit výchozí úroveň porozumění tématu a zároveň zapojuje všechny účastníky od samého začátku.

5–12

Krátká prezentace

Účel/Pokyny: Poskytněte stručný informační úvod k hlavním pojmům: trolling, nenávistné projevy a respektující komunikace. Facilitátor vysvětlí pojem trolling – s využitím definice z pracovního listu nebo odborných zdrojů – jako záměrnou snahu provokovat a vyvolat negativní reakci. Zároveň jej odliší od skutečného nesouhlasu (například: „Ne každý, kdo s vámi nesouhlasí nebo se s vámi hádá, je troll; důležité je sledovat záměr a tón komunikace.“). Definujte nenávistné projevy jednoduchým způsobem: jde o útoky vůči osobě nebo skupině na základě její identity (například rasy, náboženství, genderu apod.), které mohou způsobit újmu nebo vyvolat strach. Zdůrazněte, že nenávistné projevy mohou být v některých případech v rozporu se zákonem

nebo pravidly platform, zatímco pouhé hrubé či nepříjemné komentáře být nemusí – oba typy chování však lze řešit podobnými strategiemi.

Pomocí slidu prezentace ukažte příklad komentáře od trolla a příklad konstruktivní kritiky, aby účastníci mezi nimi lépe pochopili rozdíl.

Následně představte hlavní strategie reakce:

- **Ignorovat nebo skrýt obsah** – pokud by další zapojení pouze posílilo provokaci.
- **Moderovat obsah (smazat nebo nahlásit)** – s důrazem na to, že nejde o cenzuru, ale o udržování bezpečného prostoru pro komunikaci.
- **Protiargumentace (counterspeech)** – reagovat pomocí faktů, opravovat nepravdivá tvrzení, ale zachovat klidný a věcný tón.
- **Přerámování nebo humor (reframing)** – využít pozitivní pohled nebo vhodný humor ke zmírnění napětí, aniž by byl zaměřen proti zranitelným skupinám.
- **Podpořit zasaženou osobu** – pokud je někdo napaden, nabídnout mu podporu a zaměřit pozornost na jeho potřeby.

Ke každé strategii uveďte krátký příklad. Například u protiargumentace: pokud někdo napíše „Všichni lidé skupiny X jsou...“, odpověď může znít: „To není pravda – zde je ověřená informace, která to ukazuje. Zároveň bychom měli zachovat respektující komunikaci.“

Zdůrazněte, že různé situace vyžadují různé přístupy a že během dalších aktivit budou účastníci zkoumat, kdy je která strategie nejvhodnější. Krátce také vysvětlíte, proč je toto téma důležité: nekontrolované šíření nenávisti může poškozovat komunity, zatímco konstruktivní reakce mohou pomoci její šíření omezit (výzkumy například ukazují, že protiargumentace může snížit šíření nenávistného obsahu). Závěr úvodu věnujte zdůraznění významu empatie a kritického naslouchání jako základních principů: před reakcí je důležité pokusit se pochopit druhého člověka (může být pouze špatně informovaný, nebo může záměrně provokovat). Schopnost rozlišit tyto situace pomáhá zvolit vhodnou reakci.

Materiály: Prezentace se základními definicemi a přehledem strategií (případně vizuální rozhodovací mapa, například: „Je komentující troll, nebo pouze špatně informovaná osoba? → Pokud je troll, zvaž ignorování nebo humor; pokud je špatně informovaný, může pomoci protiargumentace.“). Lze také využít krátký mem nebo komiks s humorným znázorněním trollingu, který odlehčí atmosféru a zároveň zdůrazní princip „nekrmte trolla“. Přehled strategií může být účastníkům rozdán během této části nebo až později.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Jedná se především o část zaměřenou na předávání znalostí. Ukazatelem dosažení cíle mohou být krátké kontrolní otázky. Formálnější ukazatele porozumění se projeví až v navazujících praktických aktivitách, kde budou účastníci tyto strategie skutečně používat nebo na ně odkazovat.

12–30

Hlavní úkol

Účel/Pokyny: Hlavním úkolem bude analýza rozdaných scénářů. Rozdělte účastníky do menších skupin po 3–4 osobách. Každá skupina obdrží jeden realistický scénář problematické online interakce (připravený materiál). Po

dobu přibližně 10 minut skupiny o scénáři diskutují a odpovídají na následující otázky:

- Co se zde skutečně děje? (Jde o trolling, nenávistný projev, nebo pouze vyhozený spor?)
- Jaké negativní důsledky by mohly nastat, pokud by situace zůstala bez reakce?
- Která strategie reakce (nebo kombinace strategií) by mohla být nejvhodnější a proč?

Účastníci by měli zvážit výhody a nevýhody jednotlivých možností: například „Co se může stát, pokud budeme ignorovat? Co bychom mohli říct, pokud se rozhodneme reagovat?“ Pokud zvolí přístup založený na protiargumentaci (counterspeech), mohou také připravit návrh konkrétní odpovědi.

Povzbudte skupiny, aby využívaly přehled strategií a vybraly jednu nebo dvě, které by v dané situaci použily. Facilitátor a případný spolufacilitátor procházejí mezi skupinami, naslouchají diskusi a mohou pokládat otázky k hlubšímu zamyšlení, například:

- „Myslíte, že osoba, která komentář napsala, je otevřená dialogu, nebo pouze provokuje? Jak to poznáte?“
- „Jak by bylo možné toto sdělení přerámovat tak, aby řešilo problém, ale zároveň dále neeskalovalo konflikt?“

Aktivita podporuje kritické naslouchání a empatii – účastníci se učí přemýšlet nad možnou motivací stojící za urážlivým komentářem.

Materiály: Kartičky se scénáři (například trolling ve facebookové skupině, osobní útočný příspěvek apod.), přehled strategií na každém stole, papír nebo list flipchartu pro každou skupinu k zaznamenání návrhu reakce (například v bodech: co by udělali a co by napsali)

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Každá skupina připraví krátké shrnutí scénáře a zvolené strategie. Poznámky, které vytvoří (a které lze později vybrat), spolu se schopností vysvětlit zvolený postup slouží jako ukazatel porozumění.

30–40 Sdílení/prezentace

Účel/Pokyny: Každá skupina představí svůj scénář a vysvětlí, jak by danou situaci řešila. Na každou prezentaci vyhradte přibližně 3 minuty. Skupina nejprve stručně popíše scénář a následně vysvětlí své rozhodnutí, například: „Pracovali jsme se scénářem obtěžování na TikToku. Došli jsme k závěru, že se jedná o trolling, protože komentáře obsahovaly urážlivý jazyk a jejich cílem bylo pravděpodobně vyvolat reakci. Odpověď by trolla pouze povzbudila. Naším plánem by proto bylo udělat snímek obrazovky a komentář nahlásit (moderate), nereagovat přímo (ignorování) a případně zveřejnit obecný komentář, který by diskusi vrátil k věcnému a pozitivnímu tématu (protiargumentace v širším smyslu).“ Po každém sdílení mohou facilitátor nebo ostatní účastníci položit doplňující otázky, například:

- „Co byste udělali, kdyby se tento troll vracel pod novými účty?“
- „Proč jste v této situaci nezvolili humor jako strategii?“

Vzájemné otázky podporují schopnost rychle reagovat, obhájit vlastní rozhodnutí a zároveň odhalují případné nejistoty, které lze následně společně

objasnit. Facilitátor poskytne zpětnou vazbu, ocení vhodně zvolené postupy a případně citlivě doplní opomenuté možnosti. Například: „Skupino 2, oceňuji, že jste mysleli na podporu osoby, která byla napadena. Další možností by bylo také veřejně vyjádřit, že takový komentář není v pořádku, aby zasažený člověk cítil podporu ostatních – částečně jste to už zahrnuli, jen je užitečné tento prvek více zdůraznit.“ Pokud to čas dovolí, může facilitátor doplnit informace o skutečných případech nebo příkladech dobré praxe, například:

„V podobné reálné situaci komunita využila protiargumentaci a autor příspěvku nakonec svou reakci přehodnotil a omluvil se – ukazuje to, že tento přístup může fungovat.“

Materiály: flipchartové listy (skupiny je mohou při prezentaci vyvěsit nebo držet), předpřipravený slide s názvem každého scénáře a doporučenými postupy pro následné porovnání (odlišný přístup skupiny není problém, pokud jej dokáže dobře zdůvodnit)

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Obsah prezentací ukazuje, zda účastníci pochopili jednotlivé strategie a dokážou je správně pojmenovat a použít (například: „Jednalo se o nenávistný projev, proto jsme zvolili nahlášení obsahu.“). Následná diskuse po každé prezentaci dále prokazuje úroveň porozumění, protože účastníci reagují na nápady ostatních a rozvíjejí jejich argumentaci (například pokud jedna skupina řekne „Ignorovali bychom to“, jiná může upozornit: „Ale co když tím získají pocit, že mohou pokračovat?“ – což ukazuje na hlubší společné uvažování). Lektor sleduje, zda některá důležitá strategie nebyla přehlédnuta nebo nesprávně pochopena. Úspěšné sdílení se nepozná pouze podle toho, že účastníci znají jednotlivé strategie, ale především podle toho, že dokážou vysvětlit, proč je v dané situaci zvolili. To ukazuje, že jsou schopni své znalosti přenést i do nových situací.

40–45

Závěrečná reflexe

Účel/Pokyny: Zakončete 1. část společnou reflexí zaměřenou na postoje a prožívání účastníků. Položte například otázky: „Jak se nyní po této diskusi cítíte při představě, že se setkáte s nenávistí nebo konfliktem online?“ „Jaký jeden poznatek nebo otázku si odnášíte, než se přesuneme k praktickému nácviku těchto dovedností?“ Tato reflexe umožní několika účastníkům sdílet, zda získali větší sebejistotu, nebo zda v tématu stále vnímají určité obavy. Lektor jejich odpovědi uzná a podpoří je (například pokud někdo řekne: „Stále mám obavy reagovat na nenávistné komentáře,“ může vysvětlit, že taková nejistota je přirozená a že právě praktické aktivity pomohou postupně získat větší jistotu). Následně shrňte hlavní poznatky lekce. „Dnes jsme se naučili rozlišovat trolling od skutečné diskuse, poznali jsme různé způsoby, jak reagovat na nenávist a konflikty – nebo kdy naopak nereagovat – a slyšeli jsme mnoho zajímavých nápadů, jak zvládat náročné online situace.“ Zdůrazněte klíčový postoj: rozhodnutí reagovat či nereagovat by mělo vycházet z hodnot a promyšleného záměru, nikoli pouze z emocí. Například: „Pamatujte, že ne každý hrubý komentář vyžaduje odpověď – a že mlčení není zbabělost, ale někdy strategická volba. Pokud se však rozhodneme reagovat, odpověď založená na empatii a faktech může skutečně něco změnit.“ Zakončete reflexi povzbudivým způsobem: „V další lekci si některé z těchto náročných online

situací skutečně vyzkoušíme. Budete si moci procvičit, jak být hlasem rozumu, nebo naopak rozpoznat situace, kdy má sílu právě mlčení. Je to podobné jako trénink ve sportu – může to být náročné, ale pomůže vám získat dovednosti potřebné pro skutečné situace na sociálních sítích.“

Materiály: Nejsou potřeba žádné další materiály. Případně lze využít flipchart k zaznamenání závěrečných otázek, ke kterým se vrátíte v další lekci. Možné je také vrátit se k některým tvrzením z úvodní aktivity „Souhlasím/Nesouhlasím“ a zjistit, zda se postoje účastníků po diskusi změnily, např. „Na začátku se 15 z vás shodlo, že mazání komentářů je špatně. Po dnešní diskusi o moderování obsahu vidí někdo tuto otázku jinak?“ Lze to provést rychlým hlasováním rukou.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Komentáře účastníků během závěrečné reflexe poskytují kvalitativní ukazatel změny nebo upevnění postojů. Například pokud někdo řekne: „Uvědomil/a jsem si, že klidná reakce může někdy nenávidet omezit, místo aby situaci zhoršila,“ ukazuje to posun směrem k požadovaným postojům. Stejně významné jsou projevy větší empatie, například: „Nikdy jsem nepřemýšlel/a o tom, jak se cítí člověk, na kterého někdo útočí, ale tento scénář mi pomohl podívat se na situaci z jeho pohledu.“ Lektor si tyto reflexe zaznamená. Pokud byla zopakována některá tvrzení z úvodní aktivity, porovnání původních a závěrečných postojů může ukázat změnu v uvažování (například pokud více účastníků nyní vnímá protiargumentaci jako užitečný nástroj). Závěrečná reflexe pomáhá vytvořit psychologickou připravenost účastníků a motivuje je k praktickému nácviku strategií v následující lekci.

Přestávka

0–5

Stručné shrnutí

Účel/Pokyny: Upevněte klíčové poznatky z 1. části a zajistěte, aby všichni účastníci vycházeli ze stejného porozumění před zahájením praktických aktivit. Lektor může využít krátké opakování formou otázek a odpovědí nebo kreativní rekapitulace. Například zobrazte snímek s „škálou strategií reakcí“ (Ignorovat – Moderovat – Protiargumentace – ...) a požádejte skupinu, aby ke každému příkladu na snímku přiřadila odpovídající strategii. Ukažte například fiktivní komentář a možnou odpověď a zeptejte se: „Jakou strategii tato odpověď představuje?“ Účastníci mohou odpovědět například: „To je protiargumentace, protože osoba klidně opravila nesprávnou informaci.“ Připravte 2–3 krátké příklady: jeden znázorňující ignorování (kdy uživatel nereaguje nebo komentář pouze skryje), jeden využívající humor nebo přerážování (například vtipnou, ale neútočnou reakci), případně další příklad moderace nebo podpory zasažené osoby. Alternativně lze použít jednoduchou pohybovou aktivitu: facilitátor hodí míček jednomu účastníkovi, který řekne jeden poznatek, který si pamatuje, a následně míč předá dalšímu, aby doplnil další bod. Aktivita by měla být krátká, neformální a energická.

Materiály: prezentace s příklady reakcí (nebo lze scénáře jednoduše přečíst nahlas, například: „Pokud někdo zablokuje uživatele, jakou strategii používá?“ – očekávaná odpověď: „Moderaci – případně ochranu vlastního prostoru.“). Lze také využít připravený přehled strategií jako pomůcku a

požádat každého účastníka, aby bez nahlédnutí jmenoval jednu strategii ze seznamu. Tím ověříte, zda si skupina vybaví všech pět hlavních přístupů.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Správné rozpoznání strategií a pojmů účastníky ukazuje, že si obsah z předchozí lekce osvojili. Případné zaváhání nebo nejasnosti lze krátce vysvětlit a napravit. Tato aktivita zároveň poskytne lektorovi rychlou zpětnou vazbu o tom, zda skupina některému tématu stále dostatečně nerozumí. Pokud se objeví nejistota, je vhodné ji vyjasnit ještě před přechodem k praktickému nácviku, aby účastníci dokázali strategie správně používat v následujících aktivitách.

5–30

Praktické cvičení / Simulace

Účel/Pokyny: Simulací formou hraní rolí si účastníci aktivně procvičí reakce na problematické online chování. Připravte dvě strukturované aktivity hraní rolí (každá přibližně 10 minut, s krátkou pauzou na přechod mezi nimi).

Hraní rolí 1: Setkání s trollem

Vyberte tři dobrovolníky (nebo účastníky určete, pokud se nikdo nepřihlásí) pro následující role: troll, zasažená osoba, reagující účastník

Scénář: představte si veřejné fórum, kde „troll“ právě zveřejnil provokativní a útočný komentář. Lektor poskytne trollu kartu s příkladem komentáře, který může použít (například: „Všichni jste hloupí, že tomu věříte!“ nebo jiný mírně agresivní výrok). Zasažená osoba představuje autora původního příspěvku nebo jiného člena komunity, kterého komentář zasáhl. Reagující účastník je nezúčastněný pozorovatel, který se rozhodne zasáhnout. Ostatní účastníci sledují situaci jako pozorovatelé (případně mohou představovat širší komunitu a po úvodní výměně se zapojit, pokud to lektor umožní).

Během scénky troll pronese jednu nebo dvě provokativní poznámky. Reagující účastník se musí v reálném čase rozhodnout, jakou strategii použije. Pokud potřebuje, může si krátce vyžádat čas na rozmyšlenou nebo požádat publikum o jeden návrh. Může například zvolit:

- protiargumentaci – klidně reagovat na tvrzení trolla nebo opravit nesprávné informace,
- ignorování a moderaci – například říct „Nebudu tuto provokaci podporovat“ a simulovat skrytí komentáře, nahlášení nebo kontaktování moderátora.

Pokud se situace začne příliš vyhrocovat, facilitátor aktivitu zastaví a scénku „zmrazí“. Cílem je umožnit účastníkům procvičit si zachování klidu a volbu vhodné strategie pod tlakem.

Hraní rolí 2: Situace s nenávistným projevem

Použijte jinou skupinu dobrovolníků, aby si více účastníků mohlo vyzkoušet aktivní role. Role: útočník – zveřejní nenávistný komentář s urážlivým obsahem (na kartě bude připravený příklad formulovaný tak, aby byl jasně nenávistný, ale bez použití skutečných nadávek; například: „Tahle skupina by měla jít někam.“), zasažená osoba – představuje člověka nebo skupinu, vůči které útok směřuje (může jít o konkrétní roli nebo pouze modelovou situaci),

podporující reagující osoba – nezúčastněný člověk, který zasáhne pomocí protiargumentace nebo podpory, moderátor (volitelně) – osoba, která může zasáhnout prostřednictvím pravidel komunity. Scénka probíhá následovně: Útočník pronese nenávistný komentář. Zasažená osoba (pokud je role využita) může reagovat například vyjádřením, že je komentář zraňující, nebo si zvolit jiný způsob reakce. Následně zasáhne podporující osoba. Příklad možné reakce: „Tohle není v pořádku. Každý tady má právo na respekt. Navíc tvrzení o této skupině není pravdivé – zde je informace, která to vyvrací. Pojďme udržet tuto diskusi věcnou.“ Pokud je přítomen moderátor, může rozhodnout o odstranění komentáře nebo udělení upozornění. Po několika výměnách scénku zastavte.

Reflexe po každém hraní rolí: Po každé aktivitě zařadte krátkou reflexi (2–3 minuty), která se zaměří na to, co se během situace odehrálo. Ptejte se například:

- „Jaké to bylo být v roli osoby, která reaguje?“
- „Co podle vás fungovalo a co ne?“
- „Jak snadné nebo obtížné bylo pro trolla/útočníka vyvolat reakci?“

Zajímavé může být například zjistit, zda trollovi připadala protiargumentace neúčinná, protože nedostal emocionální reakci, kterou očekával, nebo zda klidný a pevný postoj situaci změnil.

Od pozorovatelů zjistěte:

- „Zůstal reagující člověk respektující?“
- „Pomohl situaci uklidnit, nebo ji naopak vyhrotil?“

Vyzdvihněte zvláště účinné formulace a upozorněte na výroky, které by mohly konflikt nechtěně zhoršit. Tyto momenty využijte jako výukové příklady.

Během všech simulací facilitátor dbá na to, aby nebyly vyslovovány skutečné nenávistné nadávky. Pokud si dobrovolník není jistý formulací, facilitátor mu může nabídnout vhodnější variantu nebo situaci pouze popsat (například: „Troll použije hanlivý výraz vůči skupině X“ místo jeho skutečného vyslovení). Udržujte aktivitu v hravé rovině, aby se snížilo napětí. Připomínejte účastníkům, že jde o bezpečný nácvik, a oceňujte jejich ochotu vyzkoušet si náročné role.

Materiály: kartičky s rolemi (obsahující krátké instrukce nebo úvodní repliky, aby účastníci věděli, jak začít), příp. jednoduché rekvizity (symbolická klávesnice nebo cedule „Komentáře“ pro vytvoření prostředí), dohodnutý signál pro zastavení scénky (například slovo „stop“ nebo zvonek).

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Samotné hraní rolí poskytuje bohatý zdroj ukazatelů rozvoje dovedností. Sledujte zejména: Dokázal reagující účastník použít vhodnou strategii? Zachoval klid a respektující jazyk i při provokaci? Využil fakta nebo opravu nesprávného tvrzení (projev kritického naslouchání a protiargumentace)? Dokázal rozlišit, kdy ignorovat, kdy nahlásit obsah a kdy reagovat? Rozhodnutí účastníků a způsob, jakým formulují své odpovědi, ukazují jejich schopnost tyto dovednosti využít v praxi. Důležitým ukazatelem jsou také následné reflexe. Například: „Byl/a jsem nervózní, když jsem měl/a

reagovat, ale snažil/a jsem se zůstat respektující a skutečně to pomohlo situaci uklidnit.“ Taková výpověď ukazuje větší sebejistotu a pochopení principů respektující komunikace. Pokud například dobrovolník v roli trola řekne: „Bylo frustrující, že mi nikdo nedal rozzlobenou reakci, kterou jsem chtěl vyvolat,“ nepřímo to potvrzuje účinnost strategie nekrmení trola emocemi. Lektor může také zaznamenat zvlášť účinné formulace a přístupy a vytvořit z nich závěrečný seznam doporučení, například: „Používejte výroky v první osobě místo obviňování druhých.“ „Odkazujte na pravidla komunity.“ „Zaměřujte se na problém, ne na osobní útok.“ To ukazuje, že účastníci dokážou sami vytvářet praktické strategie pro respektující online komunikaci.

30–40

Reflexe/vzájemné zpětná vazba

Účel/Pokyny: Po intenzivních simulacích zařadte reflexi a vzájemnou zpětnou vazbu v podpůrném prostředí. Nejprve otevřete prostor pro společnou reflexi:

- „Co jste se během hraní rolí dozvěděli sami o sobě?“
- „Bylo pro vás těžší, nebo jednodušší reagovat nahlas v této situaci než by bylo napsat podobnou odpověď za klávesnicí?“

Účastníci mohou například reflektovat, že mluvená reakce byla intenzivnější a že si více uvědomili význam tónu, způsobu formulace nebo emocí v komunikaci. Poté přejděte ke vzájemné zpětné vazbě zaměřené na způsob komunikace a reakce během hraní rolí. Společně analyzujte chování a odpovědi účastníků pomocí hodnoticí tabulky. Například u reakce podporující osoby ze 2. hraní rolí se ptejte:

- Srozumitelnost: „Byla reakce jasná a věcná, nebo se hlavní sdělení ztratilo?“
- Relevance: „Reagovala odpověď skutečně na nenávistný komentář, nebo se od tématu odklonila?“
- Důkazy/fakta: „Použila osoba fakta nebo protiargument, který zpochybnil nenávistné tvrzení, nebo pouze vyjádřila vlastní názor?“
- Respektující komunikace: „Jaký byl tón odpovědi – zůstal respektující, nebo působil útočně?“

Účastníci mohou jednotlivé oblasti ohodnotit rychlým skóre 1–3 body, případně o nich pouze diskutovat. Lektor vede zpětnou vazbu citlivě a dbá na to, aby byla formulována konstruktivně. Příklad: „Líbilo se mi, že osoba A zůstala klidná – za respektující komunikaci by získala 3 body. Možná by ale mohla přidat více důkazů nebo konkrétní informaci, která by tvrzení vyvrátila – v oblasti důkazů by to bylo spíše na 2 body. Celkově ale reagovala velmi dobře.“ Povzbuzujte více účastníků, aby sdíleli své postřehy. Stejným způsobem projděte jednotlivé scénáře a role, které byly během aktivity zahrány. Pokud není dostatek času, zaměřte se především na hlavní roli reagující osoby.

Materiály: Hodnoticí tabulka pro vzájemnou zpětnou vazbu (na snímku prezentace nebo flipchartu). Případně lze připravit krátkou tištěnou verzi, ale vzhledem k časovým možnostem je hlavní metodou společná diskuse. Lektor může zapisovat hlavní postřehy pod jednotlivá kritéria, například: Respekt: + zachoval klid, Respekt: – použil lehce sarkastický tón, Důkazy: + uvedl ověřitelný fakt

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Diskuse během vzájemné zpětné vazby ukazuje hloubku porozumění principům efektivní komunikace. Pokud například účastníci řeknou: „Odpověď dobře reagovala na obsah komentáře, ale tón mohl působit trochu povýšeně,“ ukazuje to vysokou úroveň porozumění – účastníci si uvědomují, že nezáleží pouze na tom, co říkáme, ale také jakým způsobem to říkáme. Schopnost použít hodnoticí kritéria na skutečnou komunikační situaci dokládá, že účastníci dokážou kriticky posuzovat online interakce, což mohou později využít i při hodnocení vlastního chování. Pokud bylo použito písemné hodnocení nebo poznámky, lze je shromáždit jako výstup aktivity. Hlavním ukazatelem však zůstává kvalita samotné diskuse. Významná je také sebereflexe účastníků, například: „Zkusil/a jsem reagovat tímto způsobem, ale myslím, že jsem mohl/a být stručnější.“ Stejně tak podpora od ostatních: „Ne, zvládl/a jsi to dobře, hlavně jsi zůstal/a respektující.“ ukazuje postupné budování podpůrné atmosféry ve skupině a posun směrem k hodnotě respektujícího dialogu.

40–45 **Závazek k akci**

Účel/Pokyny: Zakończete lekci osobním závazkem zaměřeným na odpovědné chování v online prostředí. Požádejte každého účastníka, aby si určil jednu konkrétní věc, kterou bude dělat pro podporu respektující komunikace na internetu. Může jít například o osobní změnu přístupu: „Než zareaguji na něco urážlivého, zastavím se a nadechnu, místo abych odpověděl/a v afektu.“ Nebo o aktivní krok: „Až příště uvidím, že je někdo ve skupině terčem šikany, nabídnu mu podporu.“ „Pokud uvidím nenávistný projev, využiji možnost nahlášení.“ Účastníci se mohou zavázat také k pozitivnímu přispívání do online prostoru – například že si vytvoří zvyk napsat v diskusích alespoň jeden konstruktivní komentář nebo poděkovat někomu za kvalitní příspěvek, čímž budou podporovat zdravější online prostředí. Připravte samolepicí lístečky, na které účastníci své závazky napíší, případně je mohou dobrovolně sdílet nahlas. Někteří mohou zvolit i větší závazek, například: „Zapojím se do moderování našeho školního nebo komunitního fóra.“

Materiály: Samolepicí lístečky, alternativně lze použít tištěný formulář s větou: „Zavazuji se, že budu online...“

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Samotné závazky ve formě písemných prohlášení slouží jako ukazatel toho, co si každý účastník z lekce odnáší. Ukazují nejen získané znalosti, ale také motivaci využít je v praxi. Například závazek: „Budu respektujícím způsobem upozorňovat své přátele, pokud ve skupinovém chatu použiji nenávistné projevy,“ ukazuje připravenost využít protiargumentaci (counterspeech) a postavit se do role aktivního podporovatele respektující komunikace. Pokud se někteří účastníci rozhodnou své závazky sdílet nahlas, poskytuje to další ukazatel úspěchu – veřejné vyslovení závazku často posiluje odhodlání jej naplnit. Facilitátor závazky shromáždí nebo vyfotí. Tento výstup zároveň slouží jako podklad pro následnou práci, při které lze ověřit, jak se účastníkům podařilo své závazky naplnit.

6. Hodnocení a ukazatele

Cíl	Ukazatel dosažení cíle	Shromážděné podklady
Cíl 1: Rozpoznat trolling a nenávistné projevy a odlišit je od běžných konfliktů nebo kritiky.	Během diskusí a aktivit účastníci správně identifikují chování nebo nenávistné projevy v daných scénářích (např. poukazují na to, které komentáře mají za cíl provokovat nebo napadnout určitou skupinu). Rovněž jasně vysvětlují, proč je toto chování škodlivé, nebo není pro dialog přínosné.	<i>Výstup z analýzy scénářů:</i> V poznámkách ze skupinové práce a během prezentací účastníci správně rozpoznávali a pojmenovávali problematické chování, například: „Tento komentář je trolling, protože jde pouze o urážení a jeho cílem není vést skutečnou diskusi.“ nebo: „Tento příspěvek už překračuje hranici nenávistného projevu, protože útočí na určitou etnickou skupinu pomocí urážek.“ Přesnost těchto identifikací, kterou sledují facilitátoři, slouží jako ukazatel dosažení cíle učení. Také během hraní rolí se ukazuje schopnost účastníků rozlišit mezi různými situacemi (například mezi trollem a osobou, která má skutečnou obavu nebo problém), že porozuměli povaze online interakcí. Toto porozumění se projevuje ve volbě vhodných strategií – například rozhodnutí trolle ignorovat, zatímco u člověka otevřeného dialogu zvolí spíše klidnou reakci nebo protiargumentaci.

Cíl 2: Používat vhodné protistrategie (ignorování, moderace, protiargumentace apod.) s cílem zmírnit eskalaci nebo konstruktivně reagovat v problematických online interakcích.	Účastníci si v simulacích vyberou a uplatní strategii odpovídající situaci. Dosažení cíle se projevuje jejich schopností zdůvodnit, proč si zvolili danou strategii, a jejím efektivním provedením (např. skutečným formulováním klidného protiargumentu nebo úspěšným zmírněním napětí).	Zvolené strategie v plánech jednotlivých skupin a jejich zdůvodnění (z výstupů 1. části) ukazují, že účastníci tématu porozuměli. Ve 2. části je přímým ukazatelem samotná realizace hraní rolí: například pokud účastník v roli „reagující osoby“ dokáže situaci zklidnit pomocí vhodné techniky (například využitím humoru, věcnou opravou nesprávné informace nebo zdvořilou výzvou k respektující komunikaci), prokazuje tím schopnost využít získané dovednosti v praxi. Jako další ukazatel slouží následná vzájemná zpětná vazba – účastníci hodnotí, které strategie fungovaly a jak efektivně byly použity. Tím zároveň ověřují naplnění druhého cíle učení.
Cíl 3: Projevovat větší empatii, respekt v komunikaci a sebejistotu při řešení online konfliktů (změna postoje/chování).	Na konci lekce účastníci prokazují větší míru empatie (vyjadřují porozumění pocitům nebo motivacím druhých) a závazek k respektujícímu chování. Svou sebejistotu ukazují aktivním zapojením do hraní rolí a dobrovolným sdílením vlastních názorů, což naznačuje menší obavy z řešení těchto situací. Zároveň se zavazují k pozitivnímu jednání v online prostředí i po skončení workshopu.	Komentáře účastníků během reflexe a závěrečných diskusí, ve kterých projevují empatii (například: „Uvědomil/a jsem si, že troll možná jen chce pozornost, ne proto, že bych se mýlil/a. Nemusím se proto rozzlobit – můžu reagovat klidně, nebo vůbec.“), ukazují posun v jejich pohledu na online interakce. Mnoho písemných závazků obsahuje proaktivní a respektující kroky. Každý závazek tak slouží jako ukazatel změny postoje, například: „Než něco napíšu, zamyslím se nad člověkem na druhé straně obrazovky.“ Případné porovnání postojů z úvodní aktivity s výroky v závěrečné reflexi může dále ukázat změnu v uvažování (pokud je toto srovnání sledováno). Například po seznámení s účinností protiargumentace může více účastníků nesouhlasit s tvrzením, že „konfrontace situaci vždy zhorší“. Také hodnocení respektující komunikace ve vzájemné zpětné vazbě k hraní rolí slouží jako

ukazatel. Vysoké hodnocení v této oblasti ukazuje, že účastníci nejen rozumějí tomu, jak respektující chování vypadá, ale dokážou jej také prakticky využít.

Hodnoticí tabulka pro vzájemnou zpětnou vazbu (1–3 body):

Kritérium	1 – Je třeba zlepšit	2 - Uspokojivé	3 - Vynikající
Srozumitelnost (Byly odpovědi a argumenty při hraní rolí jasné a srozumitelné?)	matoucí nebo nesrozumitelné	jasné, ale s drobnými nejasnostmi	velmi jasné a srozumitelné
Relevance (Vztahovala se odpověď k danému problému nebo komentáři, aniž by odbočovala nebo vyvolávala nové konflikty?)	irelevantní nebo eskalující	Částečně se odpověď věnoval/a danému problému, ale bez jeho úplného vyřešení nebo bez dostatečně konstruktivního zaměření.	Přímo se zabývala klíčovým problémem konstruktivním způsobem.
Ověřování důkazů a faktů (Použil účastník v případě potřeby fakta nebo důkazy?) (zejména v případě protiargumentace)	Odpovídal bez podpůrných informací, pouze názory nebo útoky.	Pokusil se odkazovat na fakta nebo důkazy, ale s omezenou srozumitelností nebo detaily.	Použil věcnou opravu nebo klidným způsobem upozornil na dezinformaci.
Respektující komunikace (Byl tón a formulace respektující, nevyvolávaly konflikt a zaměřovaly se na problém, nikoli na osobní útoky?)	Tón a formulace byly agresivní nebo posměšné.	Formulace většinou slušná ale občas defenzivní, pohrdavý nebo mírně sarkastický tón.	Formulace a tón byly klidné, slušné, možná dokonce empatické.
CELKEM			

7. Inkluze

Prvek	Poznámky
Zjednodušení jazyka/vizuální pomůcky	Pojmy jako „trolling“ nebo „protiargumentace“ jsou vysvětleny srozumitelným jazykem. Prezentace využívá také vizuální prvky (například ikonu trollí tváře vedle vysvětlení „Trolling = provokování s cílem vyvolat reakci“), které usnadňují pochopení. Pokud je to možné, vyhýbáme se odbornému žargonu a místo něj využíváme hraní rolí a konkrétní příklady, které účastníkům umožní pochopit principy prostřednictvím vlastní zkušenosti.
Alternativy pro omezené internetové připojení	Toto opatření se na tuto lekci přímo nevztahuje, protože je založena především na offline hraní rolí. Pokud však bude využíván digitální obsah (například ukázkové online video nebo demonstrace rozhraní sociálních sítí), připravíme si jej předem stažený nebo uložený ve formě snímků obrazovky, aby nebylo nutné připojení k internetu přímo během lekce. Veškeré online interakce také simulujeme prostřednictvím papírových materiálů nebo ústních scénářů, čímž zajistíme, že aktivita nebude závislá na dostupnosti internetu.
Bezbariérový přístup	Charakter lekce založený na hraní rolí vyžaduje dostatek prostoru. Zvolíme proto místo konání s bezbariérovým přístupem a zajistíme, aby volná plocha pro aktivity neobsahovala překážky. Pokud má některý účastník omezenou pohyblivost, role budou přiděleny s ohledem na jeho potřeby (například může vystupovat vsedě, zatímco pohybové role převezme jiný účastník). Prostředí bude uspořádáno tak, aby všichni dobře viděli průběh aktivit (například uspořádáním míst k sezení do půlkruhu pro pozorovatele) a zároveň dobře slyšeli. Účastníci v rolích budou vyzváni, aby mluvili dostatečně hlasitě; pokud by akustika místnosti nebyla vhodná nebo měl někdo slabší hlas, využijeme mikrofon. Zajistíme také dostatečné přestávky, včetně krátké pauzy mezi lekcemi, která umožní účastníkům odpočinout si a načerpat energii – což je důležité zejména pro neurodivergentní účastníky nebo osoby, které mohou být z aktivit více zatížené či úzkostné.
Ostatní	Dbáme na to, aby žádný ze scénářů nikoho ve skupině nevylučoval ani neznevýhodňoval. Pokud například pracujeme se scénářem týkajícím se nenávistného projevu vůči určité skupině, diskutujeme o něm hypoteticky, pokud sami účastníci nechtějí dobrovolně sdílet vlastní zkušenost. Podporujeme účastníky, aby přinášeli příklady z různých prostředí (například z her, sociálních sítí nebo online komunit), aby aktivity odpovídaly různým zájmům a zkušenostem. Zároveň nabízíme různé způsoby zapojení – ti, kteří se necítí komfortně při hraní rolí, se mohou aktivně zapojit jako pozorovatelé a poskytovat zpětnou vazbu, která má stejnou hodnotu. Lektor průběžně sleduje dynamiku ve skupině. Pokud

jeden nebo dva účastníci zabírají většinu prostoru pro vyjádření, aktivně zapojuje i tišší členy skupiny (například: „Pojďme si poslechnout někoho, kdo zatím neměl možnost se vyjádřit.“). Zdůrazňujeme, že každý typ osobnosti může přispět k podpoře respektující komunikace – není nutné být výrazný nebo velmi společenský, aby člověk mohl pozitivně ovlivnit online prostředí. I zdánlivě nenápadné kroky, jako je nahlášení škodlivého obsahu nebo soukromá podpora někoho, kdo se stal terčem útoku, mají význam. Tento přístup pomáhá vytvářet prostředí, ve kterém se i méně výřeční účastníci cítí zapojeni a jejich přínos je oceňován.

8. Následné aktivity a aplikace v praxi

Typ aktivity	Podrobnosti
Mikroaktivita (do 7–14 dnů)	Účastníci si naplánují malou následnou aktivitu, při které si vyzkouší principy odpovědné online komunikace v praxi. Příklady možných mikroaktivit: • Pozitivní zapojení: Úmyslně zveřejnit nebo okomentovat podpurný či pozitivní příspěvek v online komunitě, jejíž jsou součástí, a tím přispět k posilování kultury respektu. • Protiargumentace v praxi: Pokud narazí na dezinformaci nebo zaujatý komentář, zkusí na něj zdvořile reagovat, uvést správné informace a následně se podělit se skupinou o svou zkušenost a výsledek. Pro sdílení zkušeností bude k dispozici soukromá chatová skupina nebo e-mailová komunikace. • Nahlášení a reflexe: Pokud budou účastníci svědky nenávistného projevu nebo trollingu, mohou využít nástroje dané platformy k nahlášení nebo zablokování obsahu či uživatele. Následně si mohou poznamenat, jak tuto zkušenost vnímali a jaké pocity u nich vyvolala. Jde o příklad situace, kdy se člověk nezapojuje do konfliktu přímo, ale přesto aktivně podniká kroky k ochraně online prostředí. Účastníci si vyberou pouze jednu z těchto aktivit – volba bude záviset na tom, jaké příležitosti se jim přirozeně objeví. Facilitátoři jim přibližně po týdnu zašlou připomenutí s otázkou: „Měli jste možnost vyzkoušet svůj závazek? Jak to dopadlo?“ Tato následná reflexe podpoří sdílení zkušeností, vzájemné učení a propojení poznatků z workshopu s každodenním online chováním.
Doporučené další kroky	Účastníky povzbuzujeme, aby své dovednosti dále rozvíjeli i po skončení workshopu. Mohou například ve svém vlastním okolí (ve třídě, mezi přáteli nebo v komunitě) uspořádat krátké setkání či diskusi vedenou vrstevníky na téma respektujícího chování online

a předat dál to, co se naučili. V případě zájmu jim můžeme poskytnout zjednodušený návod, jak takovou aktivitu připravit. Další možností je zapojit se do kampaní, jako je No Hate Speech Movement (mládežnická kampaň Rady Evropy), nebo do podobných místních iniciativ zaměřených na podporu bezpečného a respektujícího online prostředí – účastníkům poskytneme příslušné odkazy. Doporučujeme také sledovat organizace a profily na sociálních sítích, které pravidelně sdílejí tipy k digitálnímu občanství, například kampaň UNESCO #ThinkBeforePosting nebo místní nevládní organizace zaměřené na prevenci kyberšikany. Účastníkům, kteří se zajímají o moderování online komunit, můžeme doporučit, aby zvážili dobrovolnictví nebo stáž v oblasti moderace. Získají tak praktické zkušenosti s podporou zdravé komunikace. Navrhujeme také uspořádat přibližně za měsíc setkání (klidně i neformální), během kterého každý účastník může sdílet jeden příběh o tom, jak získané dovednosti využil v praxi. Tím se udrží dlouhodobější motivace a aktivní přístup k respektující komunikaci online.

9. Tipy a přílohy

Tipy pro lektory/facilitátory:

- **S citlivým obsahem pracujte opatrně:** Při přípravě scénářů zohledněte konkrétní skupinu účastníků a vyhněte se situacím, které by mohly být pro někoho v místnosti příliš osobní (například pokud víte, že někdo zažil šikanu kvůli své etnicitě, zvolte raději jiný kontext). Pokud je to možné, předem se účastníků zeptejte, zda existují témata, kterým byste se měli vyhnout.
- **Podporujte dobrovolné zapojení do hraní rolí, ale nikoho nenuťte:** Někteří mladí lidé hraní rolí milují, jiní se mu vyhýbají. Vyzvěte dobrovolníky hravou formou (například: „Potřebujeme odvážlivce, který si zahraje našeho trolla – kdo má dnes chuť trochu provokovat?“). Pokud se dobrovolníci nehlásí, může facilitátor roli trolla převzít a aktivitu zahájit (facilitátor jako „padouch“ a účastník, který si zkouší reakci). To může být pro účastníky bezpečnější.

Přílohy/odkazy:

- UP2YOUTH handout: Proč si navzájem nerozumíme
- UP2YOUTH handout: Efektivní reakce na nenávistné projevy a trolling
- UNESCO: Boj proti nenávistným projevům
<https://www.unesco.org/en/countering-hate-speech>
- Kampaň mládeže „No Hate Speech“ (Rada Evropy)
<https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign>
- Příklad pravidel pro online komunity, např.
<https://www.societyforscience.org/guidelines-online-communities-and-social-media/>

- **Reflektujte emoce:** Po intenzivnějším hraní rolí vždy věnujte chvíli zhodnocení emocí. Někdy může být účastník, který hraje terč útoku, rozrušený, i když ví, že jde pouze o simulaci. Pomoci může krátký „emoční check-in“ – například pomocí palců nebo emotikonů účastníci ukážou, jak se cítí. Pokud se objeví negativní emoce, věnujte jim pozornost („Vím, že to bylo vyhrčené, ale nezapomeňme, že jsme si to pouze zkoušeli. Je všechno v pořádku?“). Reflexi zakončete pozitivně a posilujícím způsobem („Vidíte, dokázali jste na situaci reagovat a postavit se jí!“).
- **Sdílejte skutečné příklady úspěchu:** Mladí lidé mohou pochybovat, zda respektující komunikace skutečně dokáže omezit nenávist nebo konflikty online. Připravte si proto několik skutečných příběhů – například situaci, kdy se online komunita spojila na podporu napadeného člověka a útočník ustoupil, nebo případ, kdy někdo změnil svůj názor díky klidné a věcné komunikaci. Jeden takový příklad můžete během lekce sdílet („Tohle se skutečně stalo minulý rok...“), aby účastníci viděli, že tyto strategie nejsou pouze teoretické.
- **Dilema kolem moderování:** Pokud někdo otevře téma „svobody projevu“, uznejte, že jde o komplexní otázku, a rozlišujte mezi státní cenzurou a pravidly konkrétní komunity nebo platformy. Zdůrazněte, že bezpečnost a respekt jsou důležitou součástí fungování soukromých online prostorů a že odstraňování nenávistného obsahu chrání také svobodu projevu ostatních – tedy jejich možnost zapojit se bez strachu z útoků. Užitečná může být neutrální formulace: „Všichni si ceníme svobody projevu. Ta ale zahrnuje také právo každého účastnit

se diskuse bez obav – a právě nenávistné projevy mohou ostatním toto právo brát.“

- **Čas a inkluze:** Sledujte čas, aby se uskutečnily obě aktivity hraní rolí. Pokud se lekce začne protahovat, můžete snížit počet střídání dobrovolníků nebo místo dvou samostatných scénářů vytvořit jedno větší hraní rolí s více účastníky. Zajistěte, aby měl každý alespoň jednou možnost promluvit nebo poskytnout zpětnou vazbu. Pokud se někteří účastníci nezapojují, můžete je zapojit nestranným způsobem, například náhodným výběrem jmen.

Proč si navzájem nerozumíme

Proč si lidé nerozumí?

- Často si myslíme, že se neshodneme na **faktech**, ale ve skutečnosti se lišíme především ve **svých hodnotách, zkušenostech nebo životních perspektivách**.
- Komunikace selhává, když používáme jazyk, který neodpovídá způsobu, jakým druhý člověk vnímá svět.
- Lidé neodmítají fakta proto, že nejsou inteligentní nebo nevzdělaní. Často je odmítají proto, že chrání svou identitu, přesvědčení nebo skupinu, které se cítí být součástí.

Co ovlivňuje naše (ne)porozumění?

Konfirmační zkreslení (Confirmation Bias)	Máme tendenci vyhledávat, všímat si a věřit především informacím, které potvrzují naše dosavadní názory.
Kognitivní disonance	Informace, které jsou v rozporu s naším přesvědčením, v nás vyvolávají nepříjemné pocity. Abychom toto napětí zmírnili, máme sklon je odmítat nebo zpochybňovat.
Motivované uvažování (Motivated Reasoning)	Nevyhodnocujeme informace vždy nestranně. Často hledáme argumenty podporující to, čemu chceme věřit.
Kulturní kognice (Cultural Cognition)	Naše identita, kultura a společenské prostředí ovlivňují způsob, jakým interpretujeme fakta.
Tribalismus	Často se cítíme bezpečněji, když souhlasíme se „svou“ skupinou, než když hledáme co nejpřesnější vysvětlení reality.

Co skutečně pomáhá?

Naslouchejte místo poučování	Nejdříve se snažte porozumět druhému člověku. Až poté očekávejte, že bude chtít porozumět vám.
Hledejte společné hodnoty	I když se neshodneme na řešení, často sdílíme stejné cíle – například bezpečí, spravedlnost nebo péči o druhé.
Přiznejte nejistotu a složitost	Nedávejte najevo, že máte všechny odpovědi. Lidé lépe přijímají otevřenost než pocit, že jsou poučováni.

Vyprávějte příběhy	Samotná fakta často nestačí ke změně názoru. Osobní zkušenosti a příběhy bývají přesvědčivější, protože propojují informace s emocemi.
Pokládejte otázky, které vedou k zamyšlení	Například místo otázky: „Jak můžeš věřit takovému nesmyslu?“ zkuste: „Co tě přivedlo k tomuto názoru?“ nebo „Jaké zkušenosti tě k tomu vedly?“
Nesnažte se za každou cenu vyhrát	Cílem dobrého rozhovoru není druhého člověka okamžitě přesvědčit, ale zachovat vzájemný respekt a otevřené dveře pro další dialog.

Vyzkoušejte tyto formulace

Místo toho, abyste řekli...	Zkuste raději říct...
„To přece není pravda.“	„Kdysi jsem si myslel(a) totéž, ale pak jsem narazil(a) na něco, co mě překvapilo...“
„Chováš se iracionálně.“	„Rozumím, proč to můžeš vnímat právě takhle. Můžu se podělit o něco, čeho jsem si všiml(a)?“
„Data přece jasně dokazují...“	„Narazil(a) jsem na příběh, který mi pomohl podívat se na to z jiného úhlu...“
„To je přece prokázané!“	„Zajímalo by mě, jak to podle tebe souvisí s tím, na čem se oba shodneme jako na důležité hodnotě?“

Přeloženo na základě podkladů od Veroniky Batelkové pro projekt UP2YOUTH.

Efektivní reakce na online nenávistné projevy a trolling

Typ reakce	Vhodné pro	Podrobnosti	Cíl / proč to funguje
Ignorujte nebo skryjte provokativní komentáře	Trolly a osoby se zlým úmyslem, kteří usilují především o pozornost.	• Neodměňujte trolly svou reakcí. • Ignorujte komentáře, jejichž jediným cílem je vyvolat emoce nebo konflikt. • Pokud je to možné, problematické komentáře skryjte, aby se snížila jejich viditelnost. • Uvědomte si, že na každý komentář není nutné reagovat.	Odepření pozornosti často vede k omezení nevhodného chování.
Moderujte: mažte a nahlašujte	Obsah, který porušuje pravidla skupiny/ komunity.	• Uplatňujte pravidla komunity důsledně a spravedlivě. • Nenávistný nebo urážlivý obsah bez zbytečného odkladu smažte. • Závažná porušení pravidel nahlašujte prostřednictvím nástrojů dané platformy. • Pokud je to možné, buďte při moderování transparentní a vysvětľujte svá rozhodnutí.	Chránit uživatele a udržovat bezpečné a respektující prostředí.
Využívejte protiargumentaci (counterspeech)	Opravu dezinformací a nenávistných tvrzení, zejména	• Zachovejte klidný a respektující tón. • Argumentujte ověřenými fakty. • Zaměřte se na publikum, nikoli na	Protiargumentace je nejúčinnější vůči přihlížejícím, nikoli vůči lidem jednajícím se zlým úmyslem.

	pokud diskusi sledují další lidé.	snahu přesvědčit agresora. • Nezapojujte se do dlouhých debat se zjevnými trolly.	
Přerámujte sdělení nebo opatrně využijte humor	Mírně urážlivé nebo necitlivé komentáře.	• Pokuste se převést diskusi do konstruktivnější roviny. • Ironii nebo humor využívejte k poukázání na absurditu nenávistných výroků. • Nikdy nesměřujte humor proti zranitelným skupinám. • Zachovejte respektující tón.	Snížit napětí, aniž by došlo k vyhrocení konfliktu.
Podpořte oběti	Vždy dejte přednost podpoře člověka, který je terčem útoku.	• Vyjádřete empatii a podporu. • Potvrďte, že zkušenost oběti je důležitá a zaslouží si pozornost. • Povzbuzujte ostatní k respektující a podpůrné reakci. • Přesuňte pozornost od útočníka k člověku, který byl zasažen.	Přesunout pozornost od útočníka k oběti a nabídnout jí podporu a uznání.

Než zareagujete, zeptejte se sami sebe:

- Jedná tento člověk v dobré víře nebo se zlým úmyslem?
- Pomůže moje reakce ostatním čtenářům?
- Je lepší ignorovat, moderovat nebo reagovat?
- Chrání moje reakce člověka, který je terčem útoku?
- Přispěje moje reakce k bezpečnější a respektující komunitě?

Hlavní doporučení

- Ignorujte trolly, kteří usilují pouze o pozornost.
- Mažte a nahlašujte obsah porušující pravidla komunity.
- Reagujte na dezinformace ověřenými fakty a klidným tónem.
- Humor používejte uvážlivě – nikdy na úkor zranitelných skupin.
- Podporujte především oběti a přispívejte k vytváření bezpečných a respektujících online komunit.

Přeloženo na základě podkladů od Veroniky Batelkové pro UP2YOUTH.

4

Můj mediální talíř: Interaktivní aktivita zaměřená na každodenní mediální návyky

Doporučený učební plán v rámci občanské výchovy

1. Metadata

Název lekce	Můj mediální talíř: Interaktivní aktivita zaměřená na každodenní mediální návyky
Formát (prezenční / online / hybridní)	Ideální je realizovat lekci prezenčně, protože účastníci mohou společně vytvářet a vizuálně zobrazit „mapu“ konzumace médií celé skupiny. Lekci je možné uskutečnit i online, v takovém případě však nebude možné vytvořit společnou vizuální mapu, což může snížit interaktivitu. Hybridní forma není příliš vhodná, protože část účastníků by se nemohla plnohodnotně zapojit do společné tvorby a vizuální prezentace „mapy“ konzumace médií, která je jedním z klíčových prvků této lekce.
Cílová skupina	18–26 let, velikost skupiny: minimálně 3–4; maximálně – neomezená
Lektoři	Lekci vede alespoň jeden lektor, který představí její cíle, připraví a rozdá pomůcky potřebné pro praktickou aktivitu, průběžně podporuje účastníky při samostatné práci, následně moderuje skupinovou diskusi a na závěr lekci shrne a poskytne zpětnou vazbu.
Jazyk	čeština, angličtina (viz anglická verze)
Místo konání/technika	Dle možností / jakákoli platforma s možností synchronního přenosu zvuku a videa

2. Cíle (výstupy učení)

Kategorie	Cíle
ZNALOSTI	Účastníci pochopí: • pojem „médiá“, definice a různé typy médií; • další pojmy: segmentace, fragmentace mediálního publika; • kritéria pro posuzování důvěryhodnosti mediálního obsahu; • kritéria pro posuzování rozmanitosti názorů v mediálním obsahu; • (dle volby lektora) posuzování jakýchkoli dalších kritérií kvality médií; • jak systematicky zmapovat vlastní každodenní využívání médií; • jaké procentuální zastoupení mají jednotlivé typy mediálního obsahu v jejich každodenním využívání médií; • jak široká je nabídka médií dostupných veřejnosti a jak se mediální návyky jednotlivých lidí mohou lišit na základě porovnání mediálních návyků účastníků.
DOVEDNOSTI	Účastníci budou schopni: • systematicky zmapovat a vyhodnotit své mediální návyky; • na základní úrovni posoudit kvalitu mediálního obsahu podle kritérií stanovených lektorem (například důvěryhodnosti zdroje nebo rozmanitosti prezentovaných názorů).
POSTOJE	Účastníci: • si více uvědomí své vlastní vzorce využívání médií; • dokážou rozlišovat rozdíly mezi jednotlivými typy mediálního obsahu na základě kritérií kvality (doporučenými kritérii jsou zejména důvěryhodnost a rozmanitost názorů; podle rozhodnutí lektora lze zahrnout i další kritéria); • uvědomí si a dokážou vyhodnotit, kolik času denně věnují médiím; • získají zájem o další poznávání témat souvisejících s médii a jejich využíváním.

3. Metody

Použité metody	• Úvodní výklad • Interaktivní praktická aktivita (individuální i skupinová) – nemusí mít nutně podobu hry, ale měla by poskytovat

	prostor pro tvorbu, diskusi, aktivní zapojení a učení prostřednictvím samotného procesu. • Navazující diskuse • Závěrečné shrnutí a zpětná vazba (případně doporučení pro další kroky)
Odůvodnění (proč tyto metody odpovídají cílům)	Lekce vychází z přístupu „Poslouchej/Uč se – Vyzkoušej – Přemýšlej/Zhodnoť“. Jedná se o efektivní model osvojování nových znalostí, který propojuje předávání informací (poslech a porozumění), jejich praktické využití (procvičení a aplikaci) a hlubší zpracování prostřednictvím reflexe. Tento přístup pomáhá budovat porozumění, rozvíjet dovednosti a upevňovat získané znalosti. Cílem lekce je zvýšit povědomí účastníků o vlastních návycích v oblasti konzumace médií a podpořit jejich schopnost uvědomovat si, jakým způsobem média využívají. Účastníci získají dovednosti potřebné k systematickému mapování a sdílení svých mediálních návyků a propojí je s kritérii kvality mediálního obsahu, zejména s důvěryhodností a rozmanitostí názorů. Lekce připravuje účastníky na hlubší zkoumání témat mediální gramotnosti. Uvědomí si, že jejich návyky spojené s konzumací médií nejsou neměnné – mohou se v průběhu času vyvíjet a měnit díky lepšímu sebepoznání, hlubšímu porozumění mediálnímu obsahu a schopnosti posuzovat jeho kvalitu. Protože účastníci pravděpodobně přicházejí s různou úrovní (případně i minimální) mediální gramotnosti, poskytuje aktivita „mediální talíř“ lektorovi také příležitost lépe porozumět jejich výchozí úrovni znalostí a zkušeností. Cyklus vzdělávacího postupu: • Poslouchej/Uč se (vstupní informace): Účastníci získávají nové informace o médiích (například definice a základní pojmy) a seznamují se s instrukcemi k praktickému úkolu. • Vyzkoušej (aplikace): Účastníci aktivně využívají nové znalosti, například při systematickém mapování svých každodenních mediálních návyků. • Přemýšlej/Zhodnoť (reflexe): Účastníci analyzují svou zkušenost: Co jsem se naučil/a? Jaké závěry mohu vyvodit o svých mediálních návycích? Jsem spokojený/á se svým „mediálním talířem“? Jedním z nejdůležitějších výsledků lekce je, aby si účastníci lépe uvědomovali své vlastní návyky v oblasti využívání médií a dokázali nad nimi vědomě přemýšlet.
Poznámky k zajištění psychologického bezpečí	Protože se lekce zaměřuje na návyky spojené s využíváním médií, které jsou velmi osobní oblastí, je důležité dodržovat následující zásady:

- Úkolem lektora je po celou dobu lekce udržovat přátelskou, otevřenou a inkluzivní atmosféru.
- Nikdo by neměl hodnotit ani komentovat informace, které účastníci sdílejí (například zdánlivě nadměrnou konzumaci médií nebo využívání méně kvalitních mediálních zdrojů). Jelikož se jedná o úvodní lekci, je důležité, aby se účastníci necítili zahanbeni nebo souzeni.
- Na začátku lekce musí být účastníkům vysvětleno, že nemusí sdílet žádné informace, které považují za příliš osobní.
- Veškeré materiály vytvořené účastníky (například části papírových „talířů“, poznámky z praktické aktivity apod.) musí být po skončení aktivity buď vráceny účastníkům nebo je lektor zneškodní.

4. Materiály a příprava

Kategorie	Podrobnosti
Uspořádání místnosti	Dobře osvětlená místnost s dostatečným prostorem pro úvodní část (spíše výukového charakteru), závěrečnou diskusi a poskytování zpětné vazby či doporučení pro další kroky. Pro praktickou aktivitu je potřeba volná stěna nebo volný prostor na podlaze o velikosti přibližně 2 × 2 metry.
Vybavení	Prezentační technika, židle, stoly, papírové talíře (o průměru nejméně 25–30 cm), nůžky (1 na 2–3 účastníky), propisky, fixy nebo tužky, bílý papír formátu A4 na poznámky a zapsání kritérií kvality médií, lepicí páska nebo podobný materiál pro vytvoření osy kritérií kvality médií buď na stěnu, nebo na podlahu, lepicí hmota.
Materiály/prezentace	Úvodní část: Přivítání účastníků, představení struktury a plánovaného průběhu lekce, definice médií a úvod do současných trendů v návycích využívání médií (na základě národních průzkumů, rozsáhlejších mezinárodních srovnávacích studií apod.). Dále budou představeny související pojmy, například: • fragmentace médií, • změny ve způsobech konzumace médií v průběhu času, • rozmanitost médií (tištěná média, elektronická média, sociální média, prolínání různých typů médií apod.),

	• kritéria kvality mediálního obsahu. Součástí úvodu bude také představení různých typů mediálního obsahu a jejich rozmanitosti – například zpravodajství, názory, reklama, clickbait a další rizikové typy obsahu (dezinformace, propaganda). Pozornost bude věnována také nástupu umělé inteligence (AI) do tvorby mediálního obsahu. Na závěr úvodní části bude představen praktický úkol: • individuální vytvoření vlastního „mediálního talíře“ znázorňujícího osobní návyky v oblasti konzumace médií, • skupinové vytvoření osy konzumace médií založené na dvou vybraných kritériích kvality mediálního obsahu
Digitální nástroje	Krátká informační videa, úryvky z audio/video rozhovorů s odborníky (pokud je zvolí lektor)
Obsahový materiál	Aktuální příklady zpravodajských příspěvků, názorových článků, reklamy, obsahu generovaného umělou inteligencí, clickbaitového obsahu, příklady dezinformací atd.

5. Postup krok za krokem

2 x 45 minut

0–5

Zahřívací aktivita

Účel/Pokyny: Ve skupinách nebo ve dvojicích (v závislosti na velikosti skupiny) se účastníci navzájem představí a uvedou, proč se lekce účastní. Každý účastník odpoví na otázku: „Kdybych chtěl/a zjistit, co se ve světě skutečně děje, otevřel/a bych (doplňte médium nebo mediální kanál)...“

Materiály: Žádné

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Zvyšuje povědomí účastníků o tématu lekce – rozdílech mezi jednotlivými typy médií. Pomáhá také vytvořit přehled médií a mediálních kanálů, které účastníci znají a běžně využívají.

5–30

Krátká prezentace

Účel/Pokyny: Představit účastníkům hlavní pojmy související s médii, návyky v oblasti využívání médií, rozmanitostí médií, rizikovým mediálním obsahem a nástupem umělé inteligence (AI) do tvorby mediálního obsahu. Součástí bude také představení kritérií pro hodnocení kvality mediálního obsahu.

Materiály: Prezentace, krátká videa, příklady různých typů mediálního obsahu (v digitální nebo tištěné podobě).

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Účastníci získají přehled o hlavních konceptech souvisejících s konzumací médií: návyky v oblasti konzumace médií a jejich proměny v průběhu času; typy médií a druhy mediálního obsahu

(včetně rizikových forem obsahu); kritéria pro hodnocení kvality mediálního obsahu.

30-45

Hlavní úkol

Účel/Pokyny: Každý účastník si načrtne svůj vlastní „mediální talíř“ – papírový talíř rozdělí na jednotlivé „výseče“ podobně jako pizzu. Do každé výseče zapíše název média a přibližný podíl jeho využívání (v %) v rámci své každodenní konzumace médií. Pro vytvoření talíře musí účastníci nejprve odhadnout celkový čas, který denně tráví s médii (v hodinách), a následně odhadnout, kolik času věnují jednotlivým médiím. Velikost jednotlivých „výsečí“ by měla přibližně odpovídat podílu, který dané médium zaujímá v jejich celkové konzumaci médií (viz příklad talíře na konci tohoto dokumentu).

Materiály: Papírové talíře, pera nebo tužky. Pro online verzi: bílý dokument ve tvaru kruhu

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Každý účastník strukturovaně zmapuje své vlastní využívání médií – uvede používané mediální kanály/média a podíl jednotlivých médií na své celkové konzumaci médií.

Přestávka

0-5

Stručné shrnutí

Účel/Pokyny: Účastníci se vrátí zpět do místnosti. Facilitátor ověří, že všichni dokončili individuální úkol a mají připravené své „mediální talíře“ pro navazující skupinovou aktivitu.

Materiály: Papírové talíře s vlastnoručně vytvořeným znázorněním mediálních návyků účastníků.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Účastníci jsou připraveni zapojit se do skupinové práce.

5-30

Praktické cvičení

Účel/Pokyny: Každý účastník rozstříhá svůj papírový talíř na jednotlivé „výseče“. Vznikne několik samostatných „kousků pizzy“, které představují jednotlivá média využívaná účastníkem. Následně jsou všichni účastníci vyzváni, aby přešli ke stěně nebo na vyhrazené místo na podlaze, kde je připravena osa vytvořená facilitátorem pomocí lepicí pásky. Účastníci umístí své „výseče“ na osu podle dvou zvolených kritérií kvality mediálního obsahu. Doporučená kritéria:

- důvěryhodnost využívaného mediálního obsahu;
- rozmanitost názorů v mediálním obsahu.

Alternativa pro online formát: Každý účastník pouze představí ostatním výsledek svého individuálního úkolu – svůj „mediální talíř“.

Materiály: Papírové talíře se zmapovanými mediálními návyky, nůžky, osa vytvořená pomocí lepicí pásky na stěně nebo podlaze, lepicí hmota (např. plastelína na upevnění papíru).

Materiály pro online alternativu: Pouze vytvořené „mediální talíře“.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Vznikne vizuální mapa mediálních návyků účastníků, která znázorňuje používaná média a zároveň díky velikosti jednotlivých „výsečí“ ukazuje jejich podíl na každodenním využívání médií. Online alternativa: Výstupem zůstávají pouze individuální „mediální talíře“ účastníků.

30–40 **Reflexe/vzájemná zpětná vazba**

Účel/Pokyny: Účastníci se buď vrátí ke stolům, nebo zůstanou stát u vytvořené osy a společně diskutují nad výslednou mapou mediálních návyků. Lektor vede diskusi pomocí následujících otázek:

- Jaké vzorce se objevují ve vytvořené mapě? (Využívá skupina převážně důvěryhodná média, která nabízejí rozmanité pohledy a názory, nebo spíše ne?)
- Co podle vás činí určitý informační zdroj důvěryhodným?
- Je rozmanitost informací a názorů (pluralita) důležitá? Proč?
- Co by mohlo být považováno za „zdravý“ mediální jídelníček?
- Děláte ve svém mediálním jídelníčku zdravá rozhodnutí? Je v něm příliš mnoho „rychlého občerstvení“, nebo ne?

Materiály: Mapa využívaných médií vytvořená pomocí souřadnicové osy.

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Proběhne skupinová diskuse vedená pomocí otázek připravených facilitátorem. Účastníci reflektují své mediální návyky, kritéria kvality mediálního obsahu a možnosti jejich případné změny.

40–45 **Závazek k akci**

Účel/Pokyny: Účastníci se vrátí na svá místa a ve skupinách nebo ve dvojicích (podle velikosti skupiny) formulují 1–2 závěry a hlavní poznatky z obou lekcí. Zároveň navrhnou, jak by mohli změnit nebo zlepšit svůj vlastní „mediální jídelníček“. Součástí reflexe může být i uvědomění, že jejich současné mediální návyky jsou již „zdravé“ a není nutné je měnit.

Každý účastník odpoví na otázku:

- „O čem souvisejícím s médii bych se chtěl/a dozvědět více?“

Materiály: Žádné

Výstup/Ukazatel dosažení cíle: Účastníci vyvozují závěry z obou částí lekce – z individuální aktivity zaměřené na mapování vlastních mediálních návyků i ze skupinového úkolu, při kterém společně vytvořili skupinovou vizuální mapu konzumace médií. Tato mapa znázorňuje používaná média, podíl jednotlivých médií na jejich každodenním využívání a také jejich kvalitu podle zvolených kritérií. Účastníci následně sdílejí nahlas, o jakých tématech souvisejících s médii by se chtěli dále vzdělávat.

6. Hodnocení a ukazatele

Cíl	Ukazatel dosažení cíle	Shromážděné podklady
Cíl 1. Zvýšit povědomí účastníků o jejich mediálních návycích	Individuální práce – zmapování vlastních návyků využívání médií (kanály, % podíl daného média na celkové mediální konzumaci). Skupinová práce – vytvoření mapy konzumace médií na ose. Účast na závěrečné diskusi a odpovědi na otázky připravené lektorem.	Splnění individuálního úkolu. Účast na skupinové práci.
Cíl 2. Poskytnout účastníkům dovednosti potřebné k tomu, aby dokázali strukturovaným způsobem mapovat a diskutovat své návyky v oblasti využívání médií a propojit své každodenní vzorce mediální konzumace s rámcem kritérií kvality mediálního obsahu.	Individuální práce – zmapování vlastních návyků využívání médií (kanály, % podíl daného média na celkové mediální konzumaci). Skupinová práce – vytvoření mapy konzumace médií na ose.	Splnění individuálního úkolu. Účast na skupinové práci. Využití a odkazy na pojmy/definice ze strany účastníků během závěrečné diskuse.
Cíl 3. Připravit účastníky na další, hlubší zkoumání otázek mediální gramotnosti aktivním přístupem.	Závěrečná diskuse – odpovědi na otázky týkající se hlavních poznatků z 1. a 2. části lekce a otázka, co dalšího by se účastníci rádi dozvěděli o médiích.	Účast na závěrečné diskusi.

Hodnoticí tabulka pro vzájemnou zpětnou vazbu (1–3 body):

Kritérium	1 – Je třeba zlepšit	2 - Uspokojivé	3 - Vynikající
Srozumitelnost	Některé pojmy jsou účastníkům vysvětleny a jsou jim srozumitelné, avšak ne natolik, aby je začali sami používat ve svém vyjadřování. Pokyny k praktickému úkolu je nutné opakovat a účastníci potřebují další vysvětlení jak pro individuální práci, tak pro skupinový úkol. Závěrečná diskuse neobsahuje žádné odkazy nebo obsahuje jen velmi málo odkazů na pojmy a definice představené v úvodní části.	Většina pojmů a definic je účastníkům srozumitelná, avšak při jejich využívání v závěrečné diskusi ještě potřebují určitou podporu a vedení ze strany lektora. Individuální i skupinová práce probíhá víceméně v určeném čase a bez výraznější potřeby zásahů lektora. Závěrečná diskuse obsahuje několik odkazů na pojmy a koncepty vysvětlené v úvodní části.	Všechny pojmy a definice jsou podrobně vysvětleny a účastníci jim rozumějí natolik, že je dokážou bez obtíží používat a přirozeně začlenit do svého vyjadřování během závěrečné diskuse. Individuální i skupinová práce probíhá plynule a účastníci dokončují zadané úkoly včas bez výraznější potřeby podpory ze strany facilitátora.
Relevance	Účastníci během závěrečné diskuse nezmiňují žádná další témata, o kterých by se chtěli dozvědět více. Žádní účastníci nenavrhují konkrétní možnosti, jak zlepšit své mediální návyky.	Účastníci během závěrečné diskuse zmiňují některá témata, o kterých by se na základě nových znalostí a dovedností získaných v 1. a 2. části lekce chtěli dále dozvědět více. Někteří účastníci navrhuje konkrétní možnosti, jak zlepšit své mediální návyky.	Účastníci během závěrečné diskuse vyjadřují jasný zájem pokračovat ve vzdělávání v oblasti mediální gramotnosti. Všichni účastníci navrhuje možnosti, jak zlepšit své mediální návyky.
Ověřování důkazů/faktů	Nevztahuje se	Nevztahuje se	Nevztahuje se

Respektující komunikace	Lektor na začátku účastníkům nepřipomene základní pravidla (např. nezahanbovat ostatní a nehodnotit jejich mediální návyky) a po nevhodném komentáři nezareaguje odpovídajícím způsobem. Účastníkům není poskytnut stejný prostor pro vyjádření jejich názorů, kladení otázek a další zapojení do diskuse.	Účastník pronese nevhodný komentář a lektor následně připomene účastníkům pravidla týkající se nezahanbování ostatních apod. Účastníci dostanou prostor pro vyjádření svých názorů a kladení otázek, avšak vymezený čas není dostatečný a odpovědi nejsou uspokojivé nebo dostatečně nereagují na položené otázky.	Facilitátor na začátku seznámí účastníky se základními pravidly. Účastníci dostanou dostatek času k vyjádření svých názorů a kladení otázek. Odpovědi jsou dostatečné, uspokojivé a přímo reagují na položené otázky.
CELKEM			

7. Inkluze

Prvek	Poznámky
Zjednodušení jazyka/vizuální pomůcky	Facilitátor zajišťuje, aby definice, vysvětlení pojmů a instrukce k individuálnímu i skupinovému úkolu byly jasné a formulované jazykem, který neobsahuje příliš mnoho odborných termínů. Pro vysvětlení rozmanitosti mediálního obsahu jsou využity vizuální příklady – například ukázky zpráv, komentářů apod. Před zahájením individuálního úkolu je účastníkům představen také vizuální příklad „mediálního talíře“.
Alternativy pro omezené internetové připojení	Nevztahuje se na prezenční formu výuky. V případě online realizace může být nízká kvalita připojení zásadní překážkou a důvodem k nutnosti lekci přeplánovat.

Bezbariérový přístup	Podle potřeb účastníků. Je nutné zajistit dostatek prostoru pro úvodní část (spíše prezentačního charakteru) i pro skupinovou práci – například volnou stěnu nebo část podlahy, kde bude možné vytvořit osu.
Ostatní	Podle potřeb účastníků

8. Návazné aktivity a aplikace v praxi

Typ aktivity	Podrobnosti
Mikroaktivita (do 7–14 dnů)	Dodržování doporučení formulovaných během závěrečné diskuse týkajících se možných změn ve vlastních mediálních návycích.
Doporučené další kroky	Školení o dalších tématech mediální gramotnosti, v závislosti na potřebách účastníků. Doporučeno: vliv médií, mediální průmysl, sociální média a umělá inteligence, sociální média pro kreativní sebevyjádření a občanskou participaci
Propojení s výstupy projektu UP2YOUTH	Mediální výchova, mediální gramotnost.

9. Tipy a přílohy

Tipy pro lektory

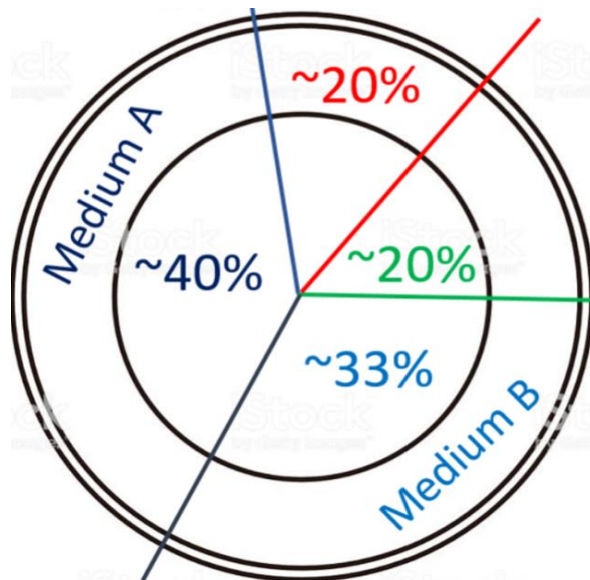
- Mediální gramotnost ovlivňuje návyky při využívání médií: Pomáhá účastníkům činit informovanější rozhodnutí o tom, jaký obsah konzumují – například upřednostnit dokumentární pořady před clickbaitovým obsahem při získávání informací nebo rozpoznat, kdy příspěvek na sociálních sítích obsahuje propagandu.
- Návyky v oblasti využívání médií ukazují i potřebu mediální gramotnosti: Způsob, jakým lidé média využívají, poukazuje na schopnost vyhledávat, posuzovat a vybírat kvalitní a důvěryhodné informace.

Přílohy/Odkazy

- Kanadské centrum pro mediální gramotnost:
<https://mediasmarts.ca/find-lessons-resources>
- Vzdělávací centrum Common Sense:
<https://www.commonsense.org/education/lists/news-literacy-games-tools-and-lessons>
- Platforma s výukovými materiály vytvořená Radou Evropy:
<https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/media-literacy>

- Digitální občanství souvisí se způsobem využívání médií: Mediální gramotnost zahrnuje také digitální občanství – tedy schopnost pohybovat se v online prostředí bezpečně, zodpovědně a s respektem k ostatním. Média bychom neměli pouze pasivně konzumovat, ale také je využívat k aktivní účasti ve společnosti.
- Spojte se s organizacemi zabývajícími se mediální a digitální gramotností v Evropě (mapa podle zemí): <https://eavi.eu/media-information-digital-literacy-organisations-in-europe/>

Ukázka mediálního talíře:

UP2YOUTH

– demokratická budoucnost v odpovědných rukou mládeže

Financováno
Evropskou unií